

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV ČESKÝCH DĚJIN
BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Název práce:

**„ ... za pana purkmistra Šimona Mikla ...“
Život ve Fryštáku v první polovině 18. století**

**„ ... in the time of portreeve Šimon Mikl ...“
Life in Fryšták in the First Half of the 18th Century**

Autor práce: Petr Láník , 3. ročník, Historie

Rok podání práce: 2007

Vedoucí práce: Prof. PhDr. Jaroslav Čechura, DrSc.

PROHLÁŠENÍ AUTORA:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

OBSAH

1. ÚVOD	3
1.1 Téma práce	3
2. MĚSTA V 17. A 18. STOLETÍ	5
2.1 Poddanská města	5
2.2 Královská města	6
2.3 Stát vs. města	7
3. DĚJINY FRYŠTÁKU	10
3.1 Od první písemné zmínky do příchodu Nekešů z Landeka	10
3.2 Nekešové z Landeka na lukovském panství	12
3.3 Od časů třicetileté války do roku 1724	16
3.4 Seilernové na Lukově	19
3.4.1 Právo hrdelní aneb malá vsuvka	20
3.5 Hospodářské a sociální poměry na lukovském panství s důrazem na městečko Fryšták	21
4. ŠIMON MIKL A JEHO STOPY V HISTORII	24
4.1 Osobnost Šimona Mikla	24
4.1.1 Krátký životopis	24
4.1.2 Šimon Mikl č.2	25
4.2 Každodenní život Šimona Mikla	25
4.3 Kde a jak Šimon Mikl bydlel?	27
4.4 Rubáš, fěrtúšek, šátek, lajbl, gatě, tchořovica aneb jak se oblékal Šimon Mikl a jeho současníci	30
4.5 Šimon Mikl jako představitel správy obce	32
4.5.1 Finanční správa obce	32
4.5.2 Žádosti, předvolání, smlouvy, upomínky, ... aneb každodenní správa obce	36
4.6 „Poněvadž jednému každému člověku známo jest, že jednu umříti musí ...“	41
5. ZÁVĚR	42
6. SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ, LITERATURY, INTERNETOVÝCH STRÁNEK A ZDROJE PŘÍLOH	43
7. RESUMÉ	45

1. ÚVOD

1.1 Téma práce

Šimon Mikl existoval.¹ Narodil se 9. prosince 1693 ve Fryštáku. Zemřel mezi červencem 1762 a srpnem 1767 zřejmě tam, kde se narodil a prožil celý svůj život. Když zemřel, upadlo jeho jméno v zapomnění, snad jen jeho potomci si na něj vzpomněli, ať už v dobrém nebo ve zlém, při krátké modlitbě v kostele nebo na hřbitově. Nikde nestojí jeho pomník, nikde nemá pamětní desku, ani vrcholek hory po něm není pojmenován. Ve „velké historii“ jeho jméno nikoho nezajímalo. Proč by také mělo? Byl to obyčejný „náš milý poddaný“, obyvatel malého městečka Markrabství moravského vzdáleného 200 km od Vídně a 300 km od Prahy. Ano, byl několikrát zvolen do čela své obce jako rychtář nebo purkmistr, do událostí, které „hýbou světem“ však nezasáhl. Snad právě proto by nám mohl být více sympatičtější, více bližší. Jeho prostřednictvím by nám mohlo být 18. století tak nějak bližší.

I když nevím, co bych dostal za odpovědi na otázku, jak asi vypadal život v 18. století? Ano, panovala „ta Marie Terezie“, ano „ta, co měla hodně dětí“, žil taky Mozart, „jo jo ten, jak o něm natočil film Forman“. A co víc? Ano, Francie, „tam to byl samej Ludvík“ a „ten krásný a velký zámek, jak byl teď v televizi, jo Versailles se jmenoval“. A dál? Byly války. „Války? Myslíš třicetiletou? Že ne? O rakouské dědictví, o Slezsko? Ale prosím tě? To už je dávno, co jsem chodil do školy“. No, deset let není tak dlouhá doba, jak by se mohlo zdát, zkusíme to tedy jinak. A co Šimon Mikl? „Šimon Mikl, myslíš ten opravář televizí? Ale ten je myslím Pavel?“ Ano, chtít po někom vědět něco o životě „neznámého“ Šimona Mikla, i když žil ve „stejném“ městě, chodil do „stejně“ hospody, procházel se po „stejném“ náměstí, když dotyčný neví, kdy byla třicetiletá válka, by bylo naivní. A nebo nebylo? Nemělo by tomu být právě naopak?

Zanechme na tomto místě filozofování a přesuňme svou pozornost zpět na Šimona Mikla. Jak jsme již uvedli, žil v 18. století, nejvíce v jeho první polovině. Byl několikrát rychtářem a purkmistrem fryštickým, vlastnil dům na náměstí, měl manželku, děti, živil se řemeslem a prací na poli, byl daňovým poplatníkem, prodával, nakupoval, podával žádosti na úřady, atd. Žil tedy skoro stejně jako „obyčejný“ člověk 21. století. Uměl se podepsat² a snad bychom tedy mohli předpokládat, že uměl psát a číst. Je to ale pouhá domněnka. K čemu by tedy bylo dobré znát životní osudy tohoto muže, žijícího uprostřed „osvíceného“ století, tak

¹ V této první větě i v dalším textu se inspiroji knihou: Alain CORBIN, Na stopě neznámému. Znovunalezený svět Louise – Françoise Pinagota 1798 – 1876, Praha 2006.

² Viz přílohy obr. 20 – 24.

bezvýznamného pro „velkou historii“? Mohli bychom se z jeho životního příběhu něco dozvědět? Něčemu se přiučit? Mohli bychom jeho prostřednictvím lépe poznat minulost města Fryštáku a jeho okolí? Možná ano, možná ne. Nejlepší bude se o to na následujících stránkách pokusit. Nesmíme však zapomínat, že „vydobýt úplnou realitu minulosti, nedokážou ani historici“.³

³ Norman DAVIES – Roger MOORHOUSE, Mikrokosmos. Portrét jednoho středoevropského města, Praha 2006.

2. MĚSTA V 17. A 18. STOLETÍ⁴

2.1 Poddanská města

S koncem třicetileté války vzdala některá poddanská města své snahy o vyvázání se či vyplacení se z poddanství. Měšťané těchto poddanských měst a městeček nerobotovali, ale od „předměšťanů“ byla robota vyžadována.⁵ Vlastníci panství – šlechta, kláštery, biskupství, ale i královská nebo poddanská města – podporovali na svých statcích růst měst a městeček.⁶ Vymáhali jim různá privilegia, jejich zásahy napomáhaly k růstu řemesel a obchodu. I přes tento rozvoj výroby mělo nezastupitelnou úlohu i nadále zemědělské podnikání měšťanů, které jim umožňovalo být v mnoha ohledech soběstačnými. Svědčí o tom i vysoké výměry zemědělské půdy zachycené v katastrech druhé poloviny 17. století a první poloviny 18. století.⁷ Poddanská města měla živé kontakty se svým okolím, což také napomáhalo k jejich růstu. Tyto styky se udržovaly, jak pomocí sňatků s dětmi zámožnějších sedláků, společenskými zábavami nebo církevními slavnostmi, tak díky vrchnostenským zvacím listům, které nově usedlé měšťany – bohaté Židy, bývalé vojáky, majetné venkovské řemeslníky, cizince – zbavovaly poddanských závazků.⁸

Na druhé straně vrchnost nutila své poddané k odebrání produktů, vyrobených ve vlastní režii na svých velkostatech (vlna, dřevo, ryby, obilí a hlavně pivo). Městská radnice byla centrem místní samosprávy a nesloučila se s vrchnostenskou kanceláří, i když nesmíme pominout tlaky na obsazování městských a církevních úřadů ze strany vrchnosti. Ve městech stále fungoval cechovní systém, který zabezpečoval městům jejich výrobní a obchodní funkci. Postupně se však o své místo hlásila i šlechta, která stále více a více vstupovala se svými manufakturami do této sféry dříve obsazené městy. Napomáhal jí k tomu i státní aparát, který svými nařízeními v letech 1731 a 1739 začal omezovat pravomoci cechů. I tak ale poddanská města rostla a celkem rychle překonávala následky dlouhé války. V tomto hospodářském

⁴ Při popisování stavu měst v 17. a 18. století se budeme zaměřovat především na města moravská. Z důvodů neexistence potřebné odborné literatury (v podobě syntézy) se nevyhneme ani popisu měst českých. Pokusíme se také popsat reformní zásahy ze strany osvětleného státu v 18. století. Zde nám bude průvodcem kniha: Pavel BĚLINA, *Česká města v 18. století a osvětské reformy*, Praha 1985. (dále pod zkratkou BĚLINA)

⁵ Josef VÁLKA, *Dějiny Moravy 2. Morava reformace, renesance a baroka*, Brno 1996, s.130. (dále pod zkratkou VÁLKA). Tato situace byla i ve Fryštáku. Považujeme-li Fryšták za město a Horní a Dolní Ves, Vítovou a Lukoveček za jeho „předměstí“, pak obyvatelé těchto okolních obcí byli od roboty osvobozeni až v roce 1848.

⁶ Situace na jednotlivých panstvích se často dost lišila. Nelze opomíjet osobnost majitele panství nebo správního úředníka, která mohla hrát klíčovou roli. BĚLINA, s. 19.

⁷ BĚLINA, s. 20.

⁸ BĚLINA, s. 23.

růstu se uplatňovala i židovská komunita. Významné židovské obce byly v Mikulově, Prostějově, Ivančicích, Kojetíně, Třebíči, Velkém Meziříčí, Uherském Brodě, Rousínově a také v Holešově.⁹

Poddanská města se počtem obyvatel, rozsahem řemesel nebo úrovní společenského života nelišila od měst královských a jejich obyvatelé se začleňovali do nových hospodářských aktivit, spojených s rozvojem textilní výroby a rozptýlenou manufakturou.¹⁰

2.2 Královská města

Městský stav na Moravě tvořila královská města Brno, Olomouc, Jihlava, Znojmo, Uherské Hradiště a Uničov. Třicetiletou válkou způsobená devastace, konkurence poddanských měst¹¹ a šlechtického velkostatku nebo stále se zvyšující daně, způsobovaly stagnaci těchto měst.¹² Velká královská města si v 17. a 18. století udržovala význam vojenských pevností. To v podstatě určovalo ráz města, neboť státní správa nedovolovala rozšiřování města mimo hradby a omezovala tak kontakt města se svým zázemím. Budování hradeb naopak poskytovalo možnosti pro stavební podnikatele, kteří patřili k nejbohatším měšťanům.¹³ Třicetiletá válka za sebou zanechala nejen zničená města¹⁴, ale také dluhy dosahující obrovských – statisícových částek. Na ekonomickém rozvoji měst se špatně podepisovala cechovní svázanost řemesel¹⁵ a pozůstávající tradicionalismus, což potvrzovaly

⁹ Vzdáleném 10 km od Fryštáku. Můžeme pouze domýšlet, zda Šimon Mikl byl konfrontován s touto komunitou či jejími jednotlivými členy a jak s ní asi vycházel. Jestli s nimi koexistoval v dobrém nebo zda podlehl určité vlně „úředního antisemitismu“, jak ji nazývá Josef VÁLKA, ve 20. letech 18. století. Nebo snad byl tak horlivým křesťanem a prodchnut duchem barokní zbožnosti nechal se lákat k protižidovským výpadům?

¹⁰ VÁLKA, s. 132.

¹¹ Královská města trpěla především porušováním mílového práva vrchnostenskými pivovary. Dále si stěžovala na neustále vzrůstající počet různých trhů, poutí a posvícení v poddanských městečkách.

¹² Např. Kolektiv autorů, Uherské Hradiště – dějiny města, Brno 1981. Autoři zde jako příčiny stagnace uvádějí: „Habsburkové vedli neustálé války, ať s Tureckem, či později s Francií nebo Pruskem, které byly velmi nákladné. K jejich vedení nutně potřebovali finance, které byly vysávány především z českých zemí. Současně císařové ve své protiměstské politice nejenže pokračovali, ale navíc ukládali městům značně vyčerpávající kontribuce, současně však zesilovali i boj proti místní a městské samosprávě“ (s. 208) „Hospodářský stav města ve druhé polovině 17. a počátkem 18. století byl velmi žalostný. (...) Ubylo příjmů, za to nesmírně vzrostly finanční povinnosti, zejména náklady na výstavbu pevnosti a na vydržování vojenské posádky, k němuž město přispívalo především naturáliemi.“ (s. 211) „Finanční nesnáze způsobovala i okolnost, že městské finance byly stále ve větším nepořádku, takže město nemohlo zaplatit ani žádané obnosy na fortifikaci města a na stavbu mostů, proto byly městské příjmy sekvestrovány a hledaly se příčiny špatného hospodaření. Vyšlo najevo, že na úkor města se obohacovala nejen městská rada zápočtem častých a zbytečných komisí, nýbrž také vojenský velitel, který ročně pobíral z městského důchodu 30 beček piva, 15 kusů telat, 15 skopců, dříví a slámu podle potřeby a měl k dispozici 400 robotních dnů.“ (s. 212) atd.

¹³ VÁLKA, s. 134.

¹⁴ Asi nejhůře dopadla Olomouc. Z 10 000 obyvatel, jich mělo po válce ve městě zůstat pouhých 1675, ze 77 šlechtických paláců bylo schopno obývání pouze 23, ze 623 měšťanských domů bylo obydleno jen 45 a z 653 domů na předměstí nezůstal ani jediný.

¹⁵ Cechy omezovaly přijímání nových mistrů vysokými poplatky nebo přísnými podmínkami přijetí. Dále regulovaly produkci jednotlivých dílen, omezovaly počty učňů a tovaryšů. Zajímavým příkladem nám může být

nekonečné spory o právo na šenk vína a piva, které patřilo k starodávným a také výnosným výsadám některých měšťanů. Sociální rozdíly ve městech byly velké. Nejbohatší vrstvou byly rodiny obchodníků, cechovních mistrů některých řemesel a do popředí se dostávajících advokátů, úředníků nebo lékařů. Naopak na druhé straně se začali ocitát městští cechovní řemeslníci, proti nimž neblaze působily zásahy městské správy, konkurence ze strany necechovních podnikatelů a rozvoj tzv. nákladnického systému. Od druhé poloviny 17. století byli do čela královských měst postaveni královští rychtáři, kterým podléhala městská rada. Také městské soudy ztrácely svou suverenitu. Na konci 17. století došlo k unifikaci městského práva přenesením Koldínových práv i na Moravu. Měšťanstvo se tak vlivem těchto okolností nestává protihráčem absolutní monarchie, tak jako se tomu děje v některých zemích západní Evropy, ale pouze „objektem utahování daňového šroubu“.¹⁶

2.3 Stát vs. města¹⁷

Města jako činitel politický prakticky neexistovala. Obnovené zřízení zemské jim přidělilo pouze jeden hlas a navíc zástupci královských měst na zemských sněmech museli až do konce 17. století při jednáních stát, zatímco ostatní stavové měli právo sedět.¹⁸ Státní aparát se snažil zlikvidovat městskou autonomii, což se potvrdilo i v pokynech pro rychtáře, purkmistry a rady královských měst z roku 1651. Těmito instrukcemi se měl řídit hospodářský a správní život českých královských měst. Krátce poté byla zřízena komise, která měla řešit velké zadlužení měst po třicetileté válce. I když bylo rozpracováno mnoho návrhů¹⁹ na pozvednutí měst v českých zemích, za celou dobu vlády Leopolda I. (1657 – 1705) nedošlo k prosazení některého ze zmíněných projektů. Jisté tápání se ukazovalo ve snaze o řešení cechovní otázky, kde stát při řešení různých sporů rozhodoval ve prospěch cechů, tak proti nim.²⁰

První výraznější vlaštovkou byla už zmíněná nařízení z let 1731 a 1739. Jejich provádění v praxi ovšem naráželo na značnou proměnlivost a rozporuplnost vládních nařízení, které navíc do praxe zaváděli nekompetentní úředníci.

Jihlava, kde na přelomu 17. a 18. století pracovalo několik set soukenických dílen. Z této obrovské koncentrace výroby vyvstávaly některé problémy mezi obchodníky a řemeslníky – o ceny, kvalitu atd. Do sporů vstupoval i stát. Jeho zásahy nebyly ovšem jednotné – jednou se vyhovělo cechům, podruhé zase obchodníkům. VÁLKA, s.137 – 138.

¹⁶ BĚLINA, s.12.

¹⁷ V této kapitole nejvíce čerpám ze studie: Pavel BĚLINA, Česká města v 18. století a osvětské reformy, Praha 1985.

¹⁸ VÁLKA, s. 136.

¹⁹ Mělo se jednat o tlak na výměnu neschopných úředníků, dále mělo jít o vydání jednotného právorádního řádu. Od 70. let 17. století se datují i první projevy státního protekcionismu, tj. podpora domácí produkce a omezení dovozu cizích výrobků. Měla se také vydat nařízení namířená proti cechům. BĚLINA, s. 31.

²⁰ Zásahy proti „fušerům“ ve městech, kteří mnohdy ani nevlastnili výuční list.

Impuls k novým reformám dostala habsburská monarchie v podobě válek o dědictví rakouské (1740 – 1748) a války sedmileté (1756 – 1763), kterou uzavřela mírová smlouva z Hubertsburgu. Nová mladá panovnice sice ztratila Slezsko a Kladsko, uhájila ale Čechy a Moravu. Stav státních financí byl velmi špatný a potřeba nové dlouhodobější koncepce doprávala sluchu reformátorům – van Swietenovi, Sonnenfelsovi, Schlözerovi, Justimu a dalším. Tyto reformy probíhaly ve třech rovinách – státoprávní, vojenské, ekonomické – a na život společnosti v českých zemích v 18. století (zvláště v jeho druhé polovině) měly hluboký dopad.

Přijetím tzv. decenálního recesu v neuherských zemích v roce 1748 odstartovala reformní činnost, která měla zlepšit hospodaření státu a zefektivnit fungování všech jeho soukolí. Toto nařízení umožňovalo vládě vybírat potřebné finance pro budování a udržování armády. Vybírání daní bylo svěřeno tzv. deputacím – státním úřadům. Docházelo také k reformám úřadů na všech úrovních.²¹ Ke zlepšení fungování státu mělo také přispět vzdělávání poddaných, soupisy obyvatel (tereziánský katastr) a jejich majetku nebo sjednocení často protimluvných nařízení.

V prvních letech vlády Marie Terezie byla potřeba financí zvláště enormní. Všechny zásahy státu tak směřovaly ke zvýšení výběru daní a zavedení nejrůznějších poplatků. V zájmu státu bylo především, aby i „méně zámožní měšťané byli udrženi ve stavu platit kontribuci“.²² Byla snaha potlačovat neefektivní městské výdaje na např. nákladné pohřby, zábavy, přepychové oblečení apod. V hospodářské rovině se kladl důraz na rušení celních bariér²³ a odstraňování mýt nebo opětovné vstupy státu do cechovních záležitostí.²⁴

Ke zvýšení úsilí o pozvednutí hospodářství v habsburských zemích došlo zvláště po roce 1763. Za svobodné živnosti stát prohlásil plátenictví, bavlnářství (1763), soukenictví a cajkářství (1764), punčochářství (1773) a další. Ve městech královských a ve větší míře v poddanských se budují manufaktury a velké dílny. Uplatňuje se v nich především textilní výroba.²⁵ Měšťanský podnikatelský element se uplatňoval především v soukenictví – více na

²¹ V roce 1749 vzniklo Haugvicovo Direktorium in publis et cameralibus. V roce 1762 byly vydána rámcová instrukce pro obnovenou Česko – rakouskou dvorskou kancelář. Došlo i k postátnění zemské a krajské správy. BĚLINA, s. 45.

²² BĚLINA, s. 48.

²³ Vyhlášení jednotného celního sazebníku pro předlitavské země. Celní patenty z let 1764 a 1768.

²⁴ Z různých nařízení můžeme jmenovat: začleňování necechovních řemeslníků a domáckých výrobců do stávajících – převážně textilních – cechů, které měly tendenci se měnit v určitá podnikatelská společenstva; rozdělení živností na komerční, podřízené dohledu zemských úřadů, a policejní, podřízené dohledu úřadů krajských, na počátku 50. let; v polovině 50. let bylo domácké tkalcovství prohlášeno za svobodné řemeslo, čímž se zbavilo cechovního dohledu. K tomuto trendu se přidala i církev, která povolovala o některých svátcích po vyslechnutí mše cechovním řemeslníkům pracovat. BĚLINA, s. 50 – 51.

²⁵ BĚLINA, s. 62 – 65.

Moravě než v Čechách – a ve výrobě bavlněných látek. K přílivu nových, zvláště kvalifikovaných, pracovních sil mělo pomoci nařízení z roku 1766, podle něhož k udělení městského práva nebylo potřeba zakoupit dům a lidé z cizích zemí mohli získat toto právo bez placení povinných tax. K odstranění právních rozdílů mezi jednotlivými městy měla vést profesionalizace městské správy. Jednalo se o doporučení k navštěvování jistých „kurzů“, které měly budoucí městské úředníky lépe připravit pro výkon jejich funkce hlavně po stránce právní. Stát se snažil dohlížet i na města pod správou vrchností. Na základě císařského reskriptu z roku 1749 moravská reprezentace a komora nařídila, aby poddanská města vydávala účty městského hospodaření nejen vrchnostem, ale i zemským úřadům a dále se bez svolení vrchnosti nezadlužovala. Pro zvýšení pocitu odpovědnosti měly dosavadní výraz „purkmistr a rada“ nahradit konkrétní jména městských hodnostářů.²⁶ K podpoře podnikání bez jakýchkoliv omezení přispěly patenty Josefa II. z roku 1781 – o zrušení nevolnictví a patent toleranční.

Zprávy v městských kronikách a pamětech nám ukazují, jak byly reformy osvícených panovníků přijímány. Městští písmáci tvořili vesměs konzervativnější část městského obyvatelstva, a tak nepřekvapí, že „věci nové“ byly brány na vědomí rozpačitě a s velkou nedůvěrou. Můžeme poukázat na zprávy o „zkažení“ cechů či náboženských korporací. Neznamená to ovšem, že Marie Terezie a zvláště Josef II. si svými kroky nezískali v městském prostředí i sympatizanty.²⁷

²⁶ BĚLINA, s. 56 – 57.

²⁷ BĚLINA, s. 72 – 78.

3. DĚJINY FRYŠTÁKU

3.1 Od první písemné zmínky do příchodu Nekešů z Landeka

„...když se za Kroměříží objeví Hostýnské vrchy a Hostýn je na dohled, do Fryštáku už je malý kousek“.²⁸

Když se vydáme ze Zlína severním směrem nebo z Holešova směrem jihovýchodním, po asi 10 km cesty, „objeví se před námi široká řada domů, která táhnouc se mezi oběma pásmy hor tvoří takřka bránu další cestu uzavírající. Jest to staré městečko Fryšták se spojenými osadami Dolní Vsí, Horní Vsí a Vilanty“.²⁹ Fryšták leží ve Fryštátské brázdě, v „údolí“ mezi Hostýnskými vrchy a pásmem kopců severně od Zlína, za kterými následují Vizovické vrchy. Fryštátsko je odvodňováno k jihu několika potoky, z nichž největší – Januštice – tvoří osu osídlení, přičemž vlastní Fryšták (na rozdíl od obou Vsí) zaujímá nad potokem vyvýšenou polohu. Jméno obce nacházíme v pramenech v různých podobách: např. Freystat (1356), Freynstat (1397), Frisstak (1437), Freystädtl (1671) atd. Jméno obce pak můžeme překládat jako „svobodné město“ respektive „svobodný trh“.³⁰

Všechna výročí založení města se v současnosti počítají od roku 1356. Toho roku se v pramenech objevil „Nicolaus Luce de Freystat, clericus Olomuncensis diocesis, publicus auctoritate imperiali notarius“.³¹ Můžeme však předpokládat dřívější existenci města, které bylo založeno jako tržní centrum nedalekého hradu Lukova (4 km severovýchodně), který byl vystavěn jako královský hrad v první třetině 13. století.³² Dějiny Fryštáku jsou tak již od prvopočátku těsně spjaty s historií tohoto „slavného a přepevného hradu“ ležícího „v horách nad Lukovcem, na strmém, 521m vysokém vrchu“³³ i s celým lukovským panstvím.

²⁸ Karel HERBST, O božím vedení, Kostelní Vydří 2005, s.78.

²⁹ Jan DRÁBEK, Dějiny městečka Fryštáku a far, které dříve do Fryštáku náležely, Fryšták 1915, s. 7 (dále pod zkratkou DRÁBEK).

³⁰ Česlav ZAPLETAL, Cestami staletí, in: Město Fryšták 1945 – 1995, s. 9. Srov. Karel KUČA, Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, 1. díl A-G, Praha 1996, s. 852.

³¹ citováno dle Česlav ZAPLETAL a kol., K památce a ku cti lesa, Fryšták 1998, s. 8. Poprvé si této nejstarší zmínky zřejmě všiml Pavel KVASNIČKA, Vlastivěda moravská. II. Místopis. Holešovský okres, Brno 1929, s. 325 („...r. 1356, kdy jmenuje se z Fryštáku jakýs Mikuláš Luce,...“), (dále pod zkratkou KVASNIČKA).

³² K dějinám hradu Lukova např. : Rudolf HURT, Dějiny Lukova, Lukov 1983; Jiří HOLÍK, Hrad Lukov, Lukov 2000; <http://www.lukov.cz/historie.htm>; Tomáš DURDÍK – Pavel BOLINA, Středověké hrady v Čechách a na Moravě, Praha 2001; atd.

³³ Eduard PECK, Okresní hejtmánství holešovské, Holešov 1892, s. 55. (dále pod zkratkou PECK)

Přesné datum lokace města („které snad až později pokleslo na městečko“³⁴) nemůžeme určit, stejně jako nevíme nic o osobě zakladatele. Domníváme se, že počátky Fryštáku mohou souviset se zakladatelskou činností Bruna ze Schauenburka (asi 1205 – 1281) – olomouckého biskupa v letech 1245 – 1281, rádce a diplomata Přemysla Otakara II.

Další zmínky o Fryštáku pocházejí z let 1362³⁵, 1383³⁶, 1389. V této době patřil hrad Lukov, a tedy i Fryšták, Štenberkům; „t.r. přidal Zdeněk ze Štenberka, jež byl již r.1374 manželce své Kunce na Cetechovicích zapsal, 25 kop na městečku Fryštáku, totiž 10 kop na mýtě, 10 kop na platě řečeném šos³⁷ a 5 kop na lázni a řeznických jatkách“. ³⁸ Z tohoto zápisu můžeme usuzovat, že Fryšták byl v této době živým a prosperujícím městečkem a byl velmi pravděpodobně opevněn a ve dvou branách se vybíralo mýto.³⁹ Opevnění vzalo za své nejspíše při válečném tažení uherského krále Matyáše Korvína v letech 1468/69, kdy byl „hrad Lukov a s ním i Fryšták vyplněn a opevnění Fryštáku zničeno“.⁴⁰

Ze štenberské doby je také první zmínka o faře a kostele. Jde o rok 1398, kdy Zdeněk ze Štenberka zajistil kostelu příjem ve výši 5 hřiven z panského dvora v Mysločovicích. Další zmínka pochází z r. 1480.⁴¹

Dlouhé panování rodu Šternberků nad lukovským panstvím končí postupně v prvních dvou desetiletích 16. století. Události těchto let jsou spjaty s osudy Lidmily, dcery Albrechta ml. ze Šternberka (zemřel brzy po roce 1497), a jsou plné sporů o její dědictví.⁴² Všechny peripetie končí zápisem do zemských desek ke dni 7. ledna 1516, kdy se paní Lidmila zřekla vlastnických práv ke hradu Lukovu ve prospěch Viléma Kuny z Kunštátu.⁴³ Tak se lukovské

³⁴ Domnívá se tak Karel KUČA, *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, 1. díl A-G, Praha 1996, s. 853. Zde také podrobný popis urbanistického vývoje.

³⁵ „R. 1362 jmenuje se Macek, jenž pohonil u soudu manského Ješka a Stacha ze Slavičina.“ Citováno dle KVASNIČKA, s.325.

³⁶ „Bohuš z Fryštáku, jenž vystavil s Ježkem a Zdeňkem ze Šternberka a Lukova, (...) židům jičínským dlužní úpis na 75 kop gr. Citováno dle KVASNIČKA, s.325.

³⁷ šos čili šosovné – daň placená městskými obyvateli ve prospěch města.

³⁸ KVASNIČKA, s.325.

³⁹ Podle půdorysu města se tak domnívá Karel KUČA, *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, s. 854 („Okrouhlý obvod města přesvědčivě dokládá, že město bývalo kdysi opevněno, později však opevnění zaniklo.“). Podle místních jmen existenci opevnění dokládají: PECK, s.30 („Ostatní části městečka mají významná jména na Buchlově, na Hrádku, na Baště a na Valech. Patrně tu býval ve starší době nějaký hrádek, sídlo panské. R. 1489 jmenuje se jistý Jaroslav z Myšlan a z Fryštáku.“) a podobně také KVASNIČKA, s. 310, který dodává, že „dosud v podání lidu uchováno, že jedna brána stála u „hrubé hospody“, druhá „u Mašlaňového“. Svědectví přímo hmotné nabízí Ludvík JADRNÍČEK, *Městečko Fryšták*. Od nejstarších dob až po naše časy. Paměti starých Fryštačanů a jejich rody. Brno 1933, s. 15 („... Když kopali u Košutů z Roha (č. 8/13) sklep, přišli na kamenné zdi tak silné, že z nich vystavěli téměř celý sklep. ...“) a dále podle zachovaného obrazu P. Marie Štípské s Fryštákem (viz. přílohy, obr.), (dále pod zkratkou JADRNÍČEK)

⁴⁰ DRÁBEK, s. 16. KVASNIČKA, s.298, se zmiňuje pouze o dobytí hradu Lukova.

⁴¹ KVASNIČKA, s. 314. Nevíme, jestli počátky farnosti můžeme klást až do doby cyrilometodějské, jak činí DRÁBEK, s. 12. S velkou pravděpodobností byl kostel založen společně s lokací města.

⁴² Podrobněji Rudolf HURT, *Dějiny Lukova*, s. 43 – 44 (dále pod zkratkou HURT)

⁴³ HURT, s. 45.

panství ocitá na krátkou dobu v rukou pánů z Kunštátu, z nichž nejznámějším byl Jan Kuna – moravský zemský hejtman. Po jeho smrti r. 1540 se majetek dostává do rukou jeho pěti synů, kteří se brzy lukovského panství zbavují odprodejem. Stalo se tak v r. 1548 zápisem do zemských desek ve prospěch olomouckého biskupa Jana XVI. Dubravia a podkomořího Markrabství moravského Přemka z Víckova – poručníkům statků a sirotků (Jana a Přemka) po zemřelém Zikmundovi Nekeši z Landeka († 1547 v Kuřimi), který nedlouho před svou smrtí získal od pánů z Kunštátu také panství Vsetín.⁴⁴ Tak na východní Moravě vzniklo velké panství a na Lukov přišel rod, jenž „v dobré paměti zdejšího i okolního lidu utkvěl“.⁴⁵ Čím si tuto pochvalu zasloužil?

3. 2 Nekešové z Landeka na lukovském panství⁴⁶

„...aby se nápodobně tož městečko vzdělávalo a v dobrém uživiti mohlo, i aby nynější i budoucí potomci jejich v témž městečku usedlí, obchody, v živnostech a v řemeslech svých všelijakých pohodlněji a lehčeji vésti mohli...“⁴⁷

Na předchozí otázku bychom mohli odpovědět poměrně jednoduše – „kdo hodně dává, v dobré paměti se uchovává“. A Nekešové tehdejším obyvatelům dali opravdu hodně.

Bratři se ujali správy panství koncem roku 1556. Nekešové byli dobrými hospodáři, kteří se snažili pozvednout své statky a poskytovali svým poddaným různé výhody a práva. Svědčí o tom především zachované listiny z této doby.⁴⁸ I když poměrně brzy zemřeli – Přemek (†1562) a Jan (†1568) – vydali pro Fryšták tři významná privilegia. Prvním z roku 1558 přeměnili svým fryštackým poddaným robotní povinnosti na plat. Fryštáčtí měšťané museli místo toho chodit dva dny v roce na hony a domkaři do chmelu.⁴⁹ V druhém z nich čteme následující slova, která byla pro obyvatele rozvíjejícího se městečka dalším velkým darem: „*předstoupili / před Jana ml. Nekeše z Landeka; P.L./ (...) opatrní muži, purkmistr, rychtář,*

⁴⁴ Podrobněji Vít NĚMEC, Nekešové z Landeka na lukovském panství, Fryšták 2006, s. 2 – 3.

⁴⁵ PECK, s. 32.

⁴⁶ V této kapitole se nejvíce opírám o studii: Vít NĚMEC, Nekešové z Landeka na lukovském panství, Fryšták 2006. (dále pod zkratkou NĚMEC)

⁴⁷ Část textu listiny, kterou Jan ml. Nekeš za výkup osvobozuje obyvatele Fryštáku od povinnosti účasti na honech. Podrobněji NĚMEC, s. 17 a pozn. 49.

⁴⁸ Další podobná privilegia poskytli Nekešové i dalším obcím na svém panství. Např. Slušovicím, Štípkě nebo Hrobicím; více NĚMEC, s. 16 – 21.

⁴⁹ NĚMEC, s. 16, zde také opis nejdůležitější pasáže listiny vydané 8. září 1558 na Lukově: „... aby svrchu psaní poddaní naši lépe obchodů a živností svých hleděti si (...) mohli (...) aby svrchu psaní obyvatelé tohož městečka Fryštáku a poddaní naši nynější i budoucí těch všech již dotčených robot, totiž sladivův dělání, vína tažení i jiných všech, kteréž od starodávna k hradu Lukovu činívali, na budoucí věčné časy jich prázdní byli a více robotovati povinni aby nebyli...“

*starší i všecka obec městečka mého Fryštáku (...) žádajíce mne (...) abych s nimi o hony všelijaké (...) narovnění učinil (...) a jim je pod plat určitý a slušný pustil, při tom mi okazující a předkládající a nedostatky těžkosti, kteréž skrze takové zaneprázdnňování honův na obchodech a řemeslech svých nesou (...) kdež já nadepsaný Jan Nekeš (...) jich pokorné prosbě odepříti jsem nemohl (...) tímto listem mocně činím: aby tíž měšťané a podsedníci fryštačtí (...) v roce jednou při každém svatém Janu Křtiteli, každý jak kdo sedí, po dvaceti čtyřech groších (...) dávali a takové platy na budoucí a věčné časy (...) všelijakých takových honův i s potomky svými aby zdržáni byli ...*⁵⁰ Touto česky psanou pergamenovou listinou vydanou 25. března 1565 byli obyvatelé Fryštáku zbaveni robotních povinností.⁵¹ Největší dar – i co do změřitelnosti – představovaly další dvě listiny vydané roku 1567 na hradě Lukově. Tou první, česky psanou pergamenovou listinou z 24. března věnoval obyvatelům Fryštáku pozemky po zpustlé vsi Markovsko, včetně lesů, které k ní patřily.⁵² Nejdůležitější pasáže znějí takto: „*Já Jan Nekeš mladší z Landeka a na Lukově (...) vyznávám tímto listem (...), že přede mně předstoupili opatrní muži purkmistr, starší i všecka obec městečka Fryštáka, vkládaje na mně ponížené prosby (...), abych pustou dědinu jmenovitě Markovsko pod plat určitý a věčný pustil (...) aby se pode mnou lépe živiti mohli. Takto jsem s těmi poddanými mými o tu věc narovnal (...), že já jim (...) od sebe, erbův svých i budoucích potomků pánů lukovských, těm Fryštackým pod plat dědičný a věčný pouštím (...) tak při každých Vánocích 20 zlatých (...) a o svatém Janu Křtiteli 20 kuřat.*“⁵³ Kromě tohoto zboží daroval Jan ml. Nekeš obyvatelům Fryštáku, Horní a Dolní Vsi, Lukovečku a Vítové komplex lesů v sousedství jmenovaných obcí.⁵⁴

⁵⁰ PECK, s. 32 – 33.

⁵¹ Pro přesnost musíme poznamenat, že obyvatelé okolních obcí – Horní a Dolní Vsi a Vítové, které byly v minulém století s Fryštákem sloučeny, měli robotní povinnosti až do roku 1848.

⁵² Ves Markovsko nebo také Markova Lhota ležela zřejmě 3km SZ od Fryštáku směrem na Holešov. Podrobnější určení místa Miroslav TICHÁČEK, Historická sídliště, in: Česlav ZAPLETAL a kol., K památce a ku cti lesa, Fryšták 1998, s. 20.

⁵³ Citováno podle NĚMEC, s. 17 – 18, a Česlav ZAPLETAL a kol., K památce a ku cti lesa, s. 155 (zde také celý opis listiny).

⁵⁴ Citace z listiny, kterou obdaroval obyvatele Dolní Vsi, podle PECK, s. 27 – 28: „...oznamuji tímto listem (...) že jsa častokráte poníženými a pokornými prosbami věrných poddaných svých ze Vsi Dolní pod městečkem Fryštákem žádán, abych jim les svůj vlastní a dědičný (...) pronajal a pod plat určitý a dědičný pustil (...) jsa pohnut žádostivou a pokornou prosbou jejich (...) takovou milost (...) tímto listem činím (...) jim Dolnoveským tíž les pod touž Dolní Vsí ležící v těchto mezích a hranicích níže jmenovaných pouštím (...) Za mou lásku i dobrovolnost (...) tíž Dolnoveští (...) podvolili se mi každý jak kdo sedí aneb napotom seděti budou, každý rok při Vánocích po jedné měřici ovsa a při svatém Martině po dvou slepicích dávati ...“ Podobné listiny byly zřejmě vydány i pro další jmenované obce, neboť z roku 1789 pochází listina, která pojednává o rozdělení a užívání tzv. Horního lesa mezi Fryštákem, Horní Vsí a Vítovou; více viz Česlav ZAPLETAL a kol., K památce a ku cti lesa, s. 158 (zde opis celé listiny). K ohraničení lesů se také vykládá pověst, kdy pan Jan jedouc na koni a ukazující na obě strany pravil: „Co jest po pravé straně zůstane hradu a co po levé bude vaše.“ Když se přítomným zástupcům obcí po čase toho rozdělování zdálo příliš mnoho, křičeli prý za pánem: „Pane hrabě, už dost, už dost toho máme.“ Zaznamenáno a citováno podle DRÁBEK, s. 25.

Pro pozvednutí ekonomického významu městečka i celého kraje zavedli Nekešové na základě souhlasu císaře Ferdinanda I. z r. 1550 ve Fryštáku celkem tři výroční trhy.⁵⁵ V místě dnešní osady Lukovké (1 km SZ) jsou patrné zbytky hrází, které tak dokládají, že se tady dařilo i rybníkářství.⁵⁶

Jan ml. Nekeš z Landeka († před 23. dubnem 1568) měl dva syny, kteří však v době otcovy smrti byli nezletilí a podle závěti se neměli ujmout dědictví, které mezi bratry rozdělil,⁵⁷ dříve než staršímu z nich bude dvacet let.⁵⁸ Poručnictví trvalo do konce roku 1579 a nepřineslo kraji nic dobrého, neboť nejmocnější z poručníků – brumovský pán Zdeněk Kavka z Říčán – proslul spíše loupeživými výpravami než dobrým hospodařením.⁵⁹ V této době se ve Fryštáku připomíná sbor Jednoty bratrské. V roce 1571 si zde otevřel vlastní bratrský dům⁶⁰, r. 1573 pak sbor a o tři roky později založil i svůj vlastní hřbitov.⁶¹

Pán Lukova Václav Nekeš byl třikrát ženat⁶², ale kromě dalších statků⁶³, nepřinesla tato manželství žádného dědice. A poněvadž jeho bratr, který zemřel v r. 1591, zanechal po sobě pouze dceru Lukrecii, rozhoduje se Václav požádat Rudolfa II. o list, kterým by mohl odkázat svůj majetek „*komuž se jemu kolivěk zdáti a líbiti bude*“.⁶⁴ Císař lukovskému pánu, přisídícímu zemského soudu a čerstvě povýšenému do šlechtického stavu, vyhovuje. Václav tak mohl 13. července 1606 na Lukově sepsat závěť, ve které svůj majetek odkázal do poručnictví své neteři Lukrecii Nekešové z Landeka, provdané za Arkleba z Víckova a na Prusinovicích.⁶⁵

Neteř Lukrecie se strýcova panství ujímá po jeho smrti v r. 1607 a na Lukov se dostává další osobnost, která zanechala v podobě i historii kraje nesmazatelnou stopu. Narodila se někdy mezi léty 1581 – 1585 a r. 1599 se provdala za již zmiňovaného Arkleba z Víckova,

⁵⁵ Konaly se od pondělí po Nanebevstoupení páně, po sv. Jiljí a po sv. Mikuláši. Patentem ze dne 5. srpna 1784 byl císařem Josefem II. povolen trh čtvrtý (pondělí po Nanebevstoupení P. Marie) a všechny byly potvrzeny císařem Františkem II. patentem ze dne 27. září 1794. Trhy ve Fryštáku bývaly prý hojně navštěvovány a v širokém okolí se těšily dobré pověsti, k čemuž jistě přispěl i volný výcep vína fryštských měšťanů – právo nazývané frajunkt. Dále viz. JADRNÍČEK, s. 11 – 12, kde je také popis průběhu těchto trhů.

⁵⁶ Slávek ZAPLETAL ml., Za časů pána Nekeše z Landeku, in: Česlav ZAPLETAL a kol., K památce a ku cti lesa, s. 28.

⁵⁷ Staršímu Zikmundovi připadl Vsetín, Václavovi Lukov.

⁵⁸ Jako poručníci byli ustanoveni Zdeněk Kavka Říčanský z Říčán na Vizovicích (od r. 1574 také na Brumově), manželka Barbora Bítovská ze Slavíkovíc, Přemek z Víckova na Bystřici pod Hostýnem a Jan Záviš Bítovský ze Slavíkovíc a na Lhotě.

⁵⁹ NĚMEC, s. 4.

⁶⁰ Na náměstí, v místech dnešní „Hrubé hospody“.

⁶¹ DRÁBEK, s. 22 – 23. Srov. KVASNÍČKA, s. 314. Ten také uvádí, že sbor zanikl v časech třicetileté války, kdy Jan Bedřich z Minkvicburka r. 1643 prodal posedeck zvaný bratrský.

⁶² 1. m. Barbora Podstatská z Prusinovic, 2. m. Dorota Drnovská z Drnovic (od r. 1600), 3. m. Anna Marie hr. z Thurnu (od r. 1606).

⁶³ Rymice, Všetuly, Přílepy.

⁶⁴ NĚMEC, s. 6.

⁶⁵ Podrobnosti závěti viz. NĚMEC, s. 6 – 7.

evangelíka (ač sama katolička⁶⁶), přítele Karla st. ze Žerotína a přísedícího u zemského soudu. Manželství trvalo devět let – do roku 1608, kdy Arkleb zemřel, a nevzešel z něj žádný dědic.⁶⁷ Lukrecie se tak stává vdovou, chtělo by se říci mladou a velmi bohatou vdovou.⁶⁸ Tato skutečnost nemohla uniknout pozornosti tehdejších šlechticů. Nejlépe se v situaci zorientoval tehdy ještě neznámý Albrecht Václav Eusebius z Valdštejna a na Heřmanicích a již v r. 1608 se mohla slavit svatba.⁶⁹ Názory na manželství Albrechta a Lukrecie se poněkud různí⁷⁰, jisté však je, že roku 1610 se Albrecht stává společníkem své manželky jak na vsetínském, tak na lukovském panství s Rymicemi a pro případ své smrti mu Lukrecie odkázala všechny své statky.⁷¹

Lukrecie zemřela na Květnou neděli 23. března 1614 a s ní také moravská větev rodu Nekešu.⁷² Ještě před svou smrtí zavázala svého manžela slibem, aby po její smrti zbudoval ve Štípe⁷³ nový klášter i s kostelem.⁷⁴ Valdštejn začal svůj slib brzy plnit, a když vyřešil problém s výběrem řádu,⁷⁵ mohl být v roce 1616 položen základní kámen k velké stavbě, na které, jak dokazují fundační listiny, stavebník nešetřil.⁷⁶ Stavba tak pokračovala zdárně kupředu, ale události, které se započaly odehrávat 23. května 1618 v daleké Praze, se zakrátko dotkly lukovského panství i samotného Albrechta z Valdštejna.

⁶⁶ Lukrecie se pokoušela o přestup svého manžela na katolickou víru, v čemž jí měli pomáhat nejen olomoučtí jezuité, ale také Bartoloměj Paprocký z Hlohol – polskočeský spisovatel a dějepisec.

⁶⁷ Stejně tak jako ze dvou předchozích Arklebových manželství.

⁶⁸ Po otci získala panství Vsetín, po strýci Lukov a po manželovi Rymice.

⁶⁹ Za sňatkem pravděpodobně stáli jednak olomoučtí jezuité, ale také Karel st. ze Žerotína, Albrechtův švagr a přítel Arkleba z Víckova. Srov. NĚMEC, s.10.

⁷⁰ DRÁBEK, s. 29, cituje fryštskou farní kroniku, v níž se praví, že Lukrecie „s trpělivostí snášela velké bolesti v nemoci své a k tomu hrubé vojenské chování muže ji rmoutilo.“(Gravissimos corporis cruciatus, cum etiam militaris viri asperas mores.) O tom, že Valdštejn na Lukrecii nezapomněl může svědčit to, že poté, co v r. 1625 prodal všechny své moravské statky po zemřelé choti, převezl její ostatky ze štípského kostela na své statky v Čechách, nejdříve do radimského kostela a poté do kartuziánského kostela ve Valdicích a v josefínské době byly ostatky Albrechta i Lukrecie převezeny do Mnichova Hradiště. Podrobněji NĚMEC, s. 13.

⁷¹ Majetkové transakce prováděné Lukrecií a Albrechtem nebyly úplně poctivé, o čemž mimo jiné svědčí i půhon z roku 1613, který podala Bohunka z Víckova (sestra Arkleba z Víckova). Prání Václava Nekeše, aby Lukov spolu s Rymicemi po její smrti zůstal v držení vždy nejstarších členů rodu, zůstalo nevyslyšeno. Podrobněji NĚMEC, s. 7; 11 – 12.

⁷² Druhou byla větev chebská, z tohoto kraje zřejmě rod pocházel.

⁷³ Obec, dnes mariánské poutní místo, 3 km jižně od hradu Lukova, 7 km SV od Zlína.

⁷⁴ Podrobné dějiny tohoto poutního místa podává Josef PALA, Štípa – mariánské poutní místo. Štípa 2003.

⁷⁵ Klášter byl nejprve nabídnut františkánům, poté jezuitům, ale nabídku přijali až kartuziáni z Dolan u Olomouce.

⁷⁶ Valdštejn věnoval vznikajícímu klášteru nejen velkou finanční hotovost, ale také lesy, louky, pole,... a další hospodářské výhody. Podrobněji NĚMEC, s. 14.

3.3 Od časů třicetileté války do roku 1724

„J. M. C. Ferdinanda přitáhli rejtaři (...), co Poláci⁷⁷ nepobrali, to oni do ostatku všechno pobrali a zkazili (...) a když na druhý den odtud odjeli, zase v sobotu chtěli Valaši Holešov vyrabovat ...“⁷⁸

Ke stavovskému povstání v Čechách se přidala v r. 1619 také Morava. Jelikož se Valdštejn postavil na stranu Ferdinanda II., byl z Moravy vypovězen a zdejší majetek mu byl zkonfiskován ve prospěch Jana Adama z Víckova.⁷⁹ „Člověk míní, Bílá hora mění“, a tak se na lukovské panství vrací opět Albrecht z Valdštejna, když ne osobně, tak alespoň prostřednictvím svého úředníka. Pán z Víckova se lehce nevzdal a společně s Valachy, nejspíše počátkem ledna 1621, dobyl hrad Lukov.⁸⁰ Valaši se v čase třicetileté války stali trvalým faktorem na východní Moravě a jejich vojenské akce zasáhly velkou oblast.⁸¹ Činnosti valašských útvarů neunikl ani Fryšták. Dne 28. ledna 1623 vpadli do městečka „dobytky jim pobrali a těm, kteří byli v úřadě, jako purkmistru, rychtáři tak i jiným stavení zapálili“.⁸²

Obraťme svou pozornost zpět na majitele lukovského panství, kterým stále ještě právoplatně byl Albrecht z Valdštejna. Kdy a proč císařský vojevůdce pojal úmysl vzdáti se lukovského panství nevíme,⁸³ ale v polovině roku 1625 lukovskému hejtmanovi oznamuje, že

⁷⁷ Myšleni Lisovčici – sbory lehké polské jízdy, dílem kozáci.

⁷⁸ Vlasta FIALOVÁ, *Kronika holešovská 1615 – 1645*, Holešov 1940, s. 79 – 80. (dále pod zkratkou FIALOVÁ)

⁷⁹ Lukovské panství získal jako náhradu za škody utrpěné od císařského vojska na svých jihomoravských statcích Čejkovice a Boleradice. Jakožto nejstaršímu členu rodu Prusinovských z Víckova, mu Lukov podle závěti Václava Nekeše po právu náležel. Podrobněji o osudech tohoto šlechtice viz. Vlasta FIALOVÁ, Jan Adam z Víckova, moravský emigrant a vůdce Valachů 1620 – 1628, Brno 1935.

⁸⁰ Ve stejné době byly obsazeny Vizovice, Zlín a Malenovice.

⁸¹ V r. 1621 vojenské akce zasáhly Valašské Meziříčí, Hranice na Moravě, Helfštýn, Holešov, Kopřivnici, Příbor, Kelč a další. Činnost Valachů pokračovala i v letech následujících a největšího impulsu se jim dostalo při vpádu dánského vojska na Moravu v létě 1626, kdy se vrací i Jan Adam z Víckova. Ten se brzy dostává na Lukov, který užívá jako základny pro zdárné bojové operace v okolí (zisk Holešova, Hranic, Valašského Meziříčí, Nového Jičína). Úspěchy končí s příchodem císařské armády vedené Baltasarem Maradasem, jenž v srpnu 1627 obsazuje Holešov a v polovině října i hrad Lukov. Pacifikace Valachů končí vypálením Vsetína v říjnu. Klid ve vsetínských horách však nenastal a akce podnikané na potlačení zdejšího neklidu nebyly moc úspěšné. Živou vodou pro rebelanty byl další vpád cizích vojsk, tentokrát švédských na jaře 1642. Švédové se však na Moravě udrželi pouze rok, a tak může dojít k dlouho připravované trestné výpravě proti vzbouřencům v prvních měsících roku 1644, v níž se angažuje i budoucí uchazeč o lukovské panství Jan z Rotálu. Expedice je z pohledu zeměpanské moci úspěšná a mnoho Valachů končí svůj život v rukou kata. Možno poznamenat, že mezi popravenými nebyl nikdo z Fryštáku, pouze se zde odebíraly zbraně. Podrobněji: HURT, s. 69 – 82. Jiří HOLÍK, *Pod jménem Valachů, aneb valašská povstání (1620 – 1644)*, poslední sláva hradu Lukova, Lukov 2006. František DOSTÁL, *Valašská povstání za třicetileté války (1621 – 1644): ze zápasů východomoravského lidu*, Praha 1956.

⁸² FIALOVÁ, s. 83.

⁸³ Jistou roli zde mohl hrát velký neklid na panství, více však stále větší Valdštejnova angažovanost v císařských službách a na jeho českých panstvích.

Lukov prodal císaři, a také mu nařizuje, aby hrad postoupil osobám od císaře určených.⁸⁴ V této transakci se angažuje Štěpán Schmid z Freihofen a za 233 333 zlatých rýnských a 20 krejcarů se na Lukov dostává zajímavá osobnost – Jeho Milosti Císařský rada a říšský pfenigmistr neboli výběrčí daní, luterán, hospodář a hlavně finančník.⁸⁵ Schmid však přecenil své síly, dostal se do finanční i osobní krize a zemřel někdy před 22. květnem 1632.⁸⁶ Ještě předtím, konkrétněji listinou ze 17. července 1628 vydanou na Kunštátě, stihl postoupit svému zeti Janu Fridrichu Minkvicovi z Minkvicburku Lukov s tím určením, aby z jeho užiteků vychovával svého stejnojmenného syna.⁸⁷

Schmid však zanechává více dluhů nežli majetku, a tak začínají Minkvicům potíže s věřiteli.⁸⁸ Mezi hlavní patřily sestry Barbora a Ludmila Mnišovy, které byly cestou zvodu⁸⁹ z vůle Jana Bedřicha II. Minkvice uvedeny r. 1664 v užívání části lukovského panství. Jednalo se o užívání hradu Lukova s obcemi Lukovec, Lukoveček, Horní a Dolní Ves, Fryšták, Štípa, Velíková a Ostrata. Byla to výnosnější část panství, v níž se nacházely 3 dvory, 2 ovčiny a 168 poddanských komínů.⁹⁰

V této době se také naplno vynořuje ze jmen mnoha věřitelů další – Jan z Rotálu. Ten se pomocí exekucí nařízených samotným císařem Leopoldem I. r. 1669 snaží domoci zbytku panství, který držel Minkvic a nepatřil Mnišovským.⁹¹ Ujmout se panství lukovského se podaří až jeho dědicům. V srpnu 1710 se Minkvic a Rotálové dohodli, že za paušální sumu 30 000 zl. se zřeknou všech svých pohledávek na Lukově. Tato náhrada měla být stržena z kupní ceny 240 000 zl. a 3000 zl. klíčného. Za tuto částku kupoval Jan Josef z Rotálu, pán na Kralicích, lukovské panství, jednak za peníze hotové, a také za převzetí Minkvicových dluhů ve výši 101 436 zl.⁹²

K 17. století máme také podrobnější popis fryštského kostela dle zápisu o generální vizitaci z roku 1625.⁹³ Začínají se také objevovat jména prvních zdejších duchovních správců.⁹⁴ Vyobrazení otevřené brány a uvedený rok 1658 nese rychtářská pečeť zachovaná

⁸⁴ HURT, s. 88.

⁸⁵ Velmi podrobně líčí život tohoto muže ve 20. a 30. letech 17. století HURT, s. 87 – 98.

⁸⁶ HURT, s. 95.

⁸⁷ HURT, s. 93.

⁸⁸ Tyto potíže podrobně popisuje HURT, s. 96 – 114.

⁸⁹ lat. *inductio*; zkráceně řečeno exekuce v nemovitosti.

⁹⁰ HURT, s. 105. Správy majetku se jménem sester ujímá Daniel Pachta z Rájova (manžel Ludmily) vlivný úředník u české dvorské kanceláře ve Vídni, ve kterém našel Minkvic na čas oporu. Nutno poznamenat, že držba sester na lukovském panství nebyla úměrná jejich pohledávce a byla nadhodnocena.

⁹¹ Jednalo se o: Slušovice, Veselou, Neubuz, Dešnou, Všeminu, Hrobice, Kašavu, Vlčkovou, Držkovou, Březovou, Trnavu a Podkopnou Lhotu.

⁹² HURT, s. 110.

⁹³ DRÁBEK, s. 20 – 22.

⁹⁴ DRÁBEK, s. 23 a dále 30 - 35. Srov. KVASNIČKA, s. 314 – 316.

z této doby.⁹⁵ K roku 1672 se ve Fryštáku připomíná škola, která „bývala při kostele v dávných dobách“.⁹⁶ V roce 1680 vyhořelo na náměstí 14 domů i s „ratúzem“.⁹⁷

Po dlouhých válečných letech, nekonečných právních sporech, nucených exekucích a nejistoty, kdo je vlastně pravým lukovským pánem, potřeboval Fryšták i celé panství vzpruhu, která mohla přijít s novým vlastníkem. Jestli s novým majitelem přišla „nová německá šlechta, reprezentovaná v našem kraji sobeckým hrabětem z Rotálu“, která „dovedla nasadit svým poddaným krvavé ostruhy“, a „proto svou nenávist k nenasytnému feudálovi neskrývali ani poddaní na Fryštácku“⁹⁸, nedokážeme prozatím posoudit.⁹⁹ Bezpečně můžeme říci, že Jan Josef z Rotálu vedl se svými poddanými spory ohledně robotních povinností, výši platů odváděných na hrad nebo například kvůli nucenému odebrání panské pálenky. Nelze mu ale upřít snahu o vyřešení celého sporu, která přišla v podobě nového urbáře, vyhotoveného ve shodě se zástupci všech obcí lukovského panství v r. 1724.¹⁰⁰ Dalším důvodem, jenž vedl poddané k nespokojenosti, mohla být špatná správa finančních záležitostí ze strany lukovských úředníků, která v důsledku nepořádku ve vedení daňových účtů vedla až k uvalení vojenské exekuce na celé panství.¹⁰¹ Finanční potíže nakonec vedly Jana Josefa z Rotálu k odprodeji¹⁰² Lukova vysokému dvorskému úředníku Janu Bedřichu hraběti ze Seilern-Aspang. A tak až s tímto rodem dostává lukovské panství nové podněty potřebné ke svému dalšímu rozvoji.

⁹⁵ Její vyobrazení viz přílohy obr. 18.

⁹⁶ KVASNIČKA, s. 317. Podle děkanské matriky z roku 1672: „učitel měl byt se zahrádkou a mohl si držeti jednu neb dvě krávy. Od usedlíků městečka Fryštáku, dědin Horní a Dolní Vsi, Vítové a Lukovečka dostával ročně po 4 kr., což ročně činilo 6 zl. 4 kr. Z hradu lukovského bral na penězích 4 zl., rži 4 měřice a z každé várky vědro zadnějšího piva. Žáci odváděli sobotní neb čtvrtletní poplatky v penězích nebo ve dříví. (...) Za zpěv při různých slavnostech dostával koláče, různé zákusky, v masopustě slaninu, v postě vejce. Za zpívání pašijí a za kostelní zpěv o slavnostech a pohřbech byl zvlášť odměňován. Byl-li současně varhaníkem, měl příplatek 20 zl.“

⁹⁷ KVASNIČKA, s. 324. Bohužel tak oheň zničil i městský archiv či jeho větší část.

⁹⁸ Česlav ZAPLETAL, Cestami staletí, in: Město Fryšták 1945 – 1995. Sborník příspěvků o životě Fryštačanů v posledním půlstoletí. Volné pokračování knihy Ludvíka Jadrníčka – Městečko Fryšták, Fryšták 2006, s. 10.

⁹⁹ Ve Státním okresním archivu Zlín – Klečůvka ve fondu Archiv městečka Fryštáku, pod inv. č. 167 je ukryt materiál pro možné objasnění sporu. Částečné popsání sporu viz. HURT, 166 – 170.

¹⁰⁰ HURT, s. 162 – 163.

¹⁰¹ HURT, s. 167.

¹⁰² Smlouvou z 23. dubna 1724 za 200 000 zl. Další panství, které hrabě Seilern koupil od pána z Rotálu, byli Kralice za 117 000 zl.

3.4 Seilernové na Lukově¹⁰³

„... Vysoce Urozeného Pana Pana Johanese Fridricha Svaté Římské Říše Hraběte Seilern z Aspang, Věčného Pána Panství Lukovského a Kralického. Jeho Jasnosti Císařské a Královské Milosti Tajného Rady, ...“¹⁰⁴

Seilernové nepatřili ke starobylé aristokracii. K vzestupu jim dopomohla až služba u císařského dvora ve Vídni. Jana Bedřicha (de Keuckelier) adoptoval v r. 1697 jeho stejnojmenný nevlastní strýc, císařský rada a vysoký hodnostář ve Vídni, Jan Bedřich ze Seilernu. Mladík, narozen v r. 1676, se tak stává baronem Seilernem a nastupuje úřednickou dráhu ve službách habsburských panovníků.¹⁰⁵ Od roku 1712 mohou být oba jmenovci titulováni jako říšský hrabě ze Seilern-Aspang. Za svou byrokratickou kariéru vystřídal Jan Bedřich ml. několik míst a byl za to i náležitě odměněn.¹⁰⁶ Vrcholem jeho životní dráhy se stal úřad rakouského dvorského kancléře (1735 – 1749). Se svojí manželkou, Annou Marií hraběnkou z Lengheimu, zanechal početné potomstvo¹⁰⁷ a těsně před svojí smrtí¹⁰⁸ zřídil zvláštním ustanovením seilernský rodový fideikomis¹⁰⁹, zahrnující moravská panství Lukov a Kralice na Hané, jakož i rodinné stříbro, klenoty a také knihovnu.¹¹⁰ Situace na lukovském panství nebyla dobrá. „Zchudlí poddaní, ubozí a vyčerpaní lidé, byli odkázáni čas od času na pomoc své vrchnosti půjčováním peněz i obilí. Nebýt toho, museli by odtud utéci.“¹¹¹ Nejhorší bylo, že poddaní dlužili na kontribuci a jiných zemských dávkách kolem 16 000 zl. Hrabě vymohl částečné odepsání dlužné kontribuce a na zbytek, rozložení splátek do několika let.¹¹²

Roku 1751 se podle otcovy závěti ujal fideikomisního dědictví a lenních Martinic Kristián August.¹¹³ Držel se otcových šlápějí u dvora¹¹⁴ a dopracoval se významných postavení jako

¹⁰³ Pro potřeby této práce uvedu jen stručný nástin dějin rodu v 18. století. Podrobněji o dějinách rodu např. Zdeněk POKLUDA, Zámecký areál Lešná. Sídlo rodu Seilernů a lukovského panství, Zlín 2004 (dále pod zkratkou POKLUDA). Srov. HURT, s. 170 – 254.

¹⁰⁴ SOKA Zlín, Archiv městečka Fryštáku, inv. č. 31. Zápis z r. 1727 z úvodního listu purkrechtní knihy.

¹⁰⁵ POKLUDA, s. 1.

¹⁰⁶ Hrabě byl r. 1715 odměněn dědičným úřadem nejvyššího pošmistra vévodství mantovského; r. 1723 dosáhl hodnosti skutečného tajného rady, r. 1733 se stal zemským hejtmanem v Kraňsku a přitom zastával i funkci prezidenta komerčního kolegia v Terstu. V r. 1735 se stal dědičným nejvyšším korutanským kuchmistrem.

¹⁰⁷ Z deseti dětí přežilo otce šest.

¹⁰⁸ 8. června 1751 ve Vídni.

¹⁰⁹ 21. dubna 1751 ve Vídni.

¹¹⁰ POKLUDA, s. 2.

¹¹¹ Tak v dopise popisuje situaci v r. 1730 nový hradní pán krajskému hejtmanu. HURT, s. 172.

¹¹² Šlo o resty za léta 1714 – 1724. Dávky zemské 5487 zl. 56 kr. 1½ den., kontribuce pak 10 353 zl. 36 kr. 3¾ den. HURT, s. 172 – 174.

¹¹³ Narozen r. 1717.

diplomat ve službách Marie Terezie.¹¹⁵ Více než zdvojnásobil majetek zděděný po otci, když nakupoval statky jak v těsné blízkosti lukovského panství,¹¹⁶ tak v Dolních Rakousích.¹¹⁷ Jelikož hrabě pobýval dlouhodobě u dvora, své moravské statky pronajímal a spokojil se s příjmem z nájmu.¹¹⁸ Do této doby také spadá přesun správy panství z hradu Lukova do panského dvora dole ve vesnici. Po staletí budované sídlo pustlo a z jeho kamenných zdí se pro hospodářské potřeby postavil např. lesní úřad nebo pivovar. Toto nás však nesmí mýlit v tom, že by Seilernové ztratili zájem o lukovské panství. Ba právě naopak. Kristián August v r. 1783 rozhodl, aby od této doby byli zemřelí členové rodu pohřbíváni ve Štípě, kde byl v 60. letech dostavěn nový chrám.¹¹⁹

Když čtyřiaosmdesátiletý Kristián August roku 1801 zemřel, byl pochován ve štípském kostele a brzy potom, co se jeho syn Josef Jan chopil dědictví, začala stavba nového panského sídla. To je však už jiný příběh – příběh, který pro tento rod, jenž po sobě v okolí Fryštáku zanechal trvalé svědectví, končí v roce 1945.

3.4.1 Právo hrdelní aneb malá vsuvka

„V době této musím se konečně zmínit o právu hrdelním.“¹²⁰ Tak dřívější dějepisec začíná kapitolu v níž následně popisuje pět vynesných rozsudků smrti.¹²¹ Čtyři z nich byly vykonány, jeden byl změněn na dva roky nucených prací. Všechny případy se odehrály mezi léty 1711 – 1739. Hned nás tedy napadne otázka, jestli u vykonání rozsudku,¹²² či přímo u jeho vzniku¹²³ byl přítomen Šimon Mikl.

Archivní fond městečka Fryštáku ukrývá několik desítek případů popisujících nejrůznější provinění (sebevraždy, krádeže, znásilnění atd.).¹²⁴ Bylo by tedy jistě zajímavé sledovat v pramenech stopy, které tam mohl zanechat Šimon Mikl, třeba kdyby vedl výsledch

¹¹⁴ V r. 1737 se stal vládním radou, r. 1745 pak říšským dvorním radou. Po skončení diplomatické kariéry na počátku 70. let převzal úřad dolnorakouského místodržitele. V r. 1779 byl jmenován prezidentem nejvyššího soudního dvora. V této funkci vydržel po dvanáct let.

¹¹⁵ Stal se českým zástupcem na říšském sněmu v Řezně, z pověření panovnice se účastnil mírových jednání mezi Anglií a Pruskem v Augšpurku r. 1761 a mezi léty 1763 – 1769 působil jako vyslanec u anglického královského dvora v Hannoveru a Londýně. Srov. POKLUDA, s. 4.

¹¹⁶ Ves Přilepy, Žeranovice, lenní Kurovice a Třebětice.

¹¹⁷ Panství Litschau, Enzersdorf a Hetzendorf.

¹¹⁸ Stalo se tak r. 1779 a nájemcem se stal dosavadní seilernský vrchní hospodářský ředitel Jan František Haynisch. V r. 1792 hrabě s důvodu nespokojenosti s nájemcem smlouvu vypověděl. Haynisch se ale vzpíral, z čehož vznikly dlouhé soudní spory. Srov. POKLUDA, s. 5 – 6.

¹¹⁹ POKLUDA, s. 4. Srov. Josef PALA, Štípa – mariánské poutní místo. Štípa 2003, s. 32.

¹²⁰ DRÁBEK, s. 27.

¹²¹ DRÁBEK, s. 27 – 28. Úplně stejný popis vykonávání práva hrdelního nacházíme v: PECK, s. 34 – 35.

¹²² Popravě se nacházelo necelý kilometr od fryštackého náměstí u cesty ve směru na Holešov.

¹²³ Rozsudky jsou podepsány „My purkmistr a rada městečka Fryštáku“. Uvádí tak PECK, s. 34, i DRÁBEK, s. 27.

¹²⁴ SOKA Zlín, Archiv městečka Fryštáku, inv. č. 142.

s obviněným nebo se svědkem.¹²⁵ Dospěl jsem však k závěru, že popis kriminálních záležitostí by celou práci neúměrně rozšířil a snad ji zavedl i jiným směrem než je žádoucí. Proto nezbyvá než se spokojit s konstatováním, že Šimon Mikl jistě přišel do styku i s touto stránkou lidského života a doufat v podrobnější popsání i této stránky života Fryštáku v co nejkratší době.

3.5 Hospodářské a sociální poměry na lukovském panství s důrazem na městečko Fryšták

*„Ačkoliv není povinnost, aby se na hony vypravovati mělo, k zalíbení milostivé vrchnosti jsme se dobrovolně svolili, každoročně pět dní na hon vypraviti, a kdyby milostivá vrchnost zde byla, mimo těch dní dva dny na hon vypraviti a to bez všeho odporu“.*¹²⁶

Jak jsme již uvedli v předchozí kapitole, byl Fryšták tržním střediskem lukovského dominia, dařilo se zde mnoha různým řemeslům, byla zde jatka, lázně a ve dvou branách se vybíralo mýto. Užitek poskytovaly okolní, vesměs listnaté lesy, pole, louky, pastviny a rybníky.

O hospodaření majitelů Lukova máme zpočátku jen strohé informace. V roce 1446 se obecně hovoří o dvorech, mlýnech a rybnících.¹²⁷ Zajímavou zprávu o stavu hospodářství nám podává hradní inventář z roku 1631. Podle zásob v hradním skladu zde uvedených můžeme usuzovat, že na panství se pěstoval oves, pšenice, žito, ječmen, pohanka, proso, hrách, len, konopí nebo fenykl. Stavy dobytka byly na vysoké úrovni. Choval se skot (na maso i mléko; domácího i švýcarského původu), ovce, vepřový dobytek a samozřejmě koně.

Počet dvorů postupně stoupal. Roku 1656 byly na Lukovsku 4 dvory a 3 ovčiny, o sto let později už 9 dvorů, nově zakládaných vrchností především na starých pustých selských gruntech. Nejvýnosnější ze dvorů se nacházel v Dolní Vsi, v těsném sousedství Fryštáku, což ukazuje na dobrou výnosnost zdejší půdy.¹²⁸

¹²⁵ Jak by pro to mohl mluvit „Protokol hrdelní při právě městečka Fryštáku pod hradem Lukovem ležícího na všeliké vejstupky roku 1743 za času purkmistrovství pana Jiříka Polomíka a jiných toho času v ouřadě postavených dne 1. října založený“. SOkA Zlín, Archiv městečka Fryštáku, inv. č. 142.

¹²⁶ SOkA Zlín, Archiv městečka Fryštáku, inv. č. 103. Přípis k urbáři provedený na hradě Lukově dne 9. října 1725.

¹²⁷ HURT, s. 116. R. 1516 se dovídáme o dvoru v Ostratě a Lukovci pod hradem.

¹²⁸ HURT, s. 118 – 122. Bonita zdejší půdy se udávala poměrem zrna sklizeného ku zrnů zasazenému, což v tomto případě bylo 3,5 ku 1.

Podívejme se nyní podrobněji na poměry, které panovaly ve Fryštáku nedlouho po třicetileté válce, jak nám je zachovala zpráva lánové komise, která na Moravě pracovala v letech 1669 – 1679.¹²⁹ Ve Fryštáku bylo zaznamenáno celkem 66 usedlostí. Na nich hospodařilo 58 starých usedlíků a 2 noví. Pustých usedlostí bylo celkem 6 (tedy necelých 10%¹³⁰), 2 staré a 4 nové. Další zajímavý údaj, který můžeme z lánových rejstříků vyčíst, je velikost usedlostí.¹³¹ Podle měřicové soustavy byly ve Fryštáku největší usedlosti 3, středních bylo 25, malých 17 a domkařů bylo 15. Pokud šlo o velikosti pustých usedlostí, jednalo se na starých poustkách o dva domkaře, na nových poustkách šlo o dvě střední, jednu malou usedlost a jednoho domkaře. Jako důvod opuštění usedlosti se uvádí ve dvou případech smrt posledního držitele, v ostatních čtyřech případech je příčina neznámá. Z těchto údajů můžeme vyvodit, že ve Fryštáku žili především střední a malí rolníci a velký počet domkařů.¹³² To ukazuje na to, že obyvatelé městečka se živili převážně řemeslnou výrobou a výnosy z polností využívali pro svou osobní potřebu, aby si tzv. přilepšili. Komise dále ve svém protokolu zaznamenala dva mlýny a také to, že je zde 22 činných a 5 pustých šenkovních domů, které mají právo třikrát v roce o výročních trzích po 14 dní šenkovat.¹³³

R. 1750 bylo v městečku 76 domů, 63 s pozemky, 13 bez nich a dále dva mlýny.¹³⁴ Rustikální katastr z roku 1768 uvádí ve Fryštáku 22 měšťanských domů, 43 předměstských domů, 18 chalup.¹³⁵ K roku 1771 se objevuje první spolehlivější údaj o počtu obyvatel. Mělo jich zde žít 730.¹³⁶

Podle urbáře z roku 1724¹³⁷ byl Fryšták povinen následujícími platy. O Hromnicích 49 zl. 12 kr., na sv. Jiří 13 zl. 53 kr., na sv. Jana 72 zl. 33 kr., na sv. Vavřince 49 zl. 12 kr., na sv.

¹²⁹ Všechny údaje v následujícím textu čerpám z vydaného rukopisu: František MATĚJEK, Lánové rejstříky hradištského kraje z let 1669 – 1671. Uherské Hradiště 1984. Zápis, který je datován 30. května 1671 ve Fryštáku, provedla komise ve složení: za preláty – Bartoloměj, opat velehradský a Matouš, probošt z Nové Říše; za pány Karel Jindřich ml. z Žerotína a Rudolf Skrbenský z Hřístě; za rytíře J. Wilczikowský a Vilém Karel Woderborn z Dundy; za měšťany Jan Fridrich Muška a Ludvík August Riesenfelder.

¹³⁰ Na celém panství počet pustých usedlostí dosáhl 21% (12,4% starých, 8,6% nových. To odpovídalo i průměru v celém hradištském kraji – 21,7%.

¹³¹ František Matějek rozdělil velikost usedlostí do tří skupin: v lánové soustavě se jednalo o velké o výměře lán a více, střední od půllánu do sedmi osmin lánu a drobné od jedné do tří osmin lánu. V měřicové soustavě jsou mezi velké rolníky zařazeni ti, kteří mají 61 a více měřic, mezi střední od 21 do 60 měřic a malé od 1 do 20. Na panství byli také nelánoví usedlíci, kteří ke svým domkům přiklučili kousky půdy, která nepatřila do původního lánového výměru. Později, když už nebylo volné půdy, pořizovali si tito lidé jen obydlí bez přídelu půdy. Tato vrstva byla nazývána buďto podsedky, později zahrádníky, nejnověji domkaři.

¹³² Domkařů bylo 15 z celkových 19 na celém panství.

¹³³ Vyšenkovalo se prý přitom 10 – 12 sudů vína. Toto právo není započítáno do lánů.

¹³⁴ KVASNIČKA, s. 311 – 312.

¹³⁵ KUČA, s. 852.

¹³⁶ KUČA, s. 852. V Dolní Vsi se uvádí 291, v Horní Vsi pak 314 obyvatel.

¹³⁷ Původní urbář se pravděpodobně ztratil. Je o něm zmínka v r. 1631 v inventáři lukovského hradu a po celou druhou polovinu 17. století se podle něj prováděly exekuční odhady. HURT, s. 162; přehled dávek některých vesnic z lukovského panství podává KVASNIČKA, s. 290.

Václava 35 zl. 17 kr., na sv. Martina 21 zl. 46 kr., na Vánoce 68 zl. 15 kr. Z naturálních dávek pak 176 a půl měric ovsa a 120 liber loje. Dále museli odvádět 40 zl. z hospody.

Řemeslům se ve Fryštáku dařilo. Celkem zde bylo 17 řemesel, sdružených v 8 ceších.¹³⁸ Nejdříve se připomíná cech řeznický¹³⁹, dále cech bednářský, na jehož pečeti je uveden rok 1642. Fryštačtí bednáři zásobovali svými výrobky nejen přilehlou oblast jihovýchodní Moravy¹⁴⁰, ale také vinné kraje jižní Moravy a Dolních Rakous.¹⁴¹ R. 1706 se od cechu hradišťského osamostatnili mistři cechu tkalcovského. Tento měl nejvíce členů¹⁴² a „nebylo téměř domu, kde by 2 – 3 tovaryši s učedníkem za stavem nepracovali.“¹⁴³ Dále se připomínají cechy ševcovský (1720), mlynářský (1769), smíšený (krejčí, kováři, koláři, zámečníci, kožešníci, stolaři, tesaři, hrnčíři, provazníci, punčocháři a sklenáři) – založen roku 1752, později (r. 1818) se od něj oddělil cech krejčířský; nejmladší je cech kamenický a zednický. K roku 1755 se uvádí ve Fryštáku 27 tkalců, 20 bednářů, 7 řezníků, 4 koláři, 3 ševci, 2 kováři, 2 krejčí, zámečník, kožešník, pekař a 2 mlynáři.

¹³⁸ V dalším textu se opírám o KVASNÍČKA, s. 318 – 321.

¹³⁹ Zmínka se děje k r. 1626, o jatkách je zpráva k r. 1389.

¹⁴⁰ HURT, s. 158.

¹⁴¹ KVASNÍČKA, s. 318. Z těchto krajů odebírali fryštačtí měšťané i víno do svých šenkovních domů. Srov. JADRNÍČEK, s. 12.

¹⁴² Na celém panství bylo 200 mistrů.

¹⁴³ KVASNÍČKA, s. 320.

4. ŠIMON MIKL A JEHO STOPY V HISTORII

„Šimon Mikl bejvalý purkmistr žádá počestně obec, aby se jemu v jeho povinnosti za jeho práci a meškání času, co s vojáky strávil (...) ne-li z cela, alespoň z polovice, nechť taky počestná obec uzná jaká práce v těch létech byla ...“¹⁴⁴

4.1 Osobnost Šimona Mikla

„Šimon Mikl, 50 let starý (...) slyšel o tom od předků našich (...), že mejto bylo fryštské obce. Můžu to přísahú potvrdit“.¹⁴⁵

4.1.1 Krátký životopis

Šimon Mikl se narodil 9. prosince 1693 jako syn Václava a Mariany (Marjány) Miklových.¹⁴⁶ Manželi byli od roku 1683 a Šimon byl jejich první dítě. Za kmotry mu byli Šimon Hruška (snad po něm dostal své křestní jméno) a Anna, manželka jeho, oba z Fryštáku. Pokřtil a do matriky jej zapsal kněz Jan Zikmund Stiller.¹⁴⁷

Šimon měl štěstí, neboť přežil dětská léta, a tak se 25. října 1717 mohla slavit svatba. Jeho vyvolenou se stala Anna, dcera nebožtíka Petra Šimíka z Lukova, narozena asi v roce 1697. Z manželství se narodili tři děti: 6. července 1719 dcera Kateřina, 5. června 1724 syn Jan a 15. září 1726 Anna, která se jako jediná dožila dospělosti. Ve všech třech případech byli dětem manželů Miklových za kmotry Jan a Kateřina Odstrčilovi z Fryštáku.

Datum smrti Šimona Mikla je nám malou záhadou. V matrice zemřelých je jeho úmrtí zapsáno k červenci 1762. Že se jedná o „našeho“ Šimona Mikla by vypovídal i udaný věk zemřelého – 70 let. Problém však nastává, když se podíváme na jeho závěť¹⁴⁸, která byla sepsána „při dokonalým rozumu a rozvažování, v mém vlastním domě“ dne 15. července 1765.

¹⁴⁴ SOKA Zlín, Archiv městečka Fryštáku, inv. č. 520. Šimon Mikl žádá o náhradu škody vojáky mu způsobenou, načež je mu vyplaceno 10 zl. 30 kr.

¹⁴⁵ Staří i mladí Fryštsčané potvrzují svými svědectvími, že starodávné mýto patřilo vždy obci, bylo pronajato nějakému Židovi a posléze Janem z Minkvicburka městu odebráno. SOKA Zlín, Archiv městečka Fryštáku, inv. č. 99. Tento pramen je pro nás zajímavý i z hlediska života Šimona Mikla. Je totiž datován k 23. únoru 1739 a Šimon Mikl zde uvádí jako svůj věk 50 let. Podle údajů ve fryštské farní matrice se narodil v prosinci 1693. To znamená, že v době sepsání listiny mu bylo 45 let a nikoliv 50, jak sám uvádí.

¹⁴⁶ MZA Brno, Farnost Fryšták – matriky. Odtud čerpám i další údaje, týkající se životopisných dat Šimona Mikla. Při zjišťování osudů Šimona Mikla zaznamenaných v matrikách fryštské farnosti jsem hledal pouze záznamy týkající se jeho. Stálo by jistě za to vytvořit celý „rodokmen“ jeho, podle všeho rozvětvené, rodiny.

¹⁴⁷ Tento rodák z Kroměříže, „kněz zbožný a okrasy domu Božího milovný“. Upadl prý do velké nemilosti vrchnosti, neboť bránil stavbě hostince vedle kostela ve Štípkě. Ve Fryštáku působil v letech 1687 – 1709, kdy byl správy farnosti zbaven, zemřel roku 1710. Viz DRÁBEK, s. 35.

¹⁴⁸ SOKA Zlín, Archiv městečka Fryštáku, inv. č. 148.

Jediné co se nám shoduje je měsíc, což nemusí nic znamenat, neboť závěť mohla být sepsána několik měsíců před smrtí. Šimon Mikl jistě nežil 14. srpna 1767. V seznamu škod způsobených krupobitím¹⁴⁹ o dva dny dříve je mezi poškozenými uvedena „vdova Miklova“. Anna, „nejmilejší manželka“ Šimona Mikla, zemřela na přelomu měsíce února a března 1769 ve věku 72 let. Prozatím se spokojíme s tím, že Šimon Mikl zemřel někdy mezi červencem 1762 a srpnem 1767. Tato malá záhada, která snad bude brzy vyřešena, na našem příběhu mnoho nemění. Můžeme pokračovat v jeho vyprávění a podívat se na život Šimona Mikla a jeho současníků z co nejmenší vzdálenosti, skoro jako pod mikroskopem.

4.1.2 Šimon Mikl č. 2?

Další malá hádanka, tentokrát snadno řešitelná, by nás mohla napadnout při pohledu do některého ze seznamů pořizovaných při nejrůznějších příležitostech představiteli městečka Fryštáku – např. odvodu některé dávky, v seznamech kontribuce, soupise škod apod. Objevuje se zde další Šimon Mikl. Věc má však prozaické řešení. U jeho jména bylo vždy uvedeno další slovo, asi jako poznávací znamení nejen pro pozdější historiky, ale hlavně pro jeho současníky. To slovo označovalo jeho profesi a znělo *bednář*. Narodil se v roce 1705 Jiřímu a Anně Miklovým. Zemřel 16. srpna 1749, tedy ve věku nedožitých 45 let. Podle zápisu v purkrechtní knize¹⁵⁰ si na rynku „na svůj náklad zbudoval, vystavěl a tak za dědičný přijal a dostal“ dům. Po jeho smrti se jeho manželka Rozina (Růžena) rozhodla provdat znovu. Vyvoleným se stal „pochtivý muž Jiří Pleva z dědiny Horní Vsi“.

V pramenech z této doby týkajících se Fryštáku se vyskytují ještě další mužové nesoucí příjmení Mikl, jsou to Martin Mikl, Mikuláš Mikl, Jiří Mikl, Jan Mikl, Jan Mikl – bednář, Antonín Mikl. Jejich příjmení, stejně jako Šimona, se v pramenech objevuje v různých podobách – Mikl, Mikel, Miklů, Mickel.

4.2 Každodenní život Šimona Mikla

I jako „obyčejný“ obyvatel městečka Fryštáku se Šimon Mikl objevuje v pramenech poměrně často a to v zajímavých rolích.

Nejprve se podíváme na jeho povinnosti lukovského poddaného. Zachoval se nám urbář¹⁵¹, přesněji jeho část, ve které jeho jméno neschází. Tak se můžeme dozvědět, že Šimon Mikl

¹⁴⁹ SOkA Zlín, Archiv městečka Fryštáku, inv. č. 187.

¹⁵⁰ SOkA Zlín, Archiv městečka Fryštáku, inv. č. 32. Tamtéž i zápis o svatbě.

¹⁵¹ SOkA Zlín, Archiv městečka Fryštáku, inv. č. 17.

musel své vrchnosti odvádět na sv. Jiří 46 kr., na sv. Jana 1 zl. 37 kr. 1½ d., na sv. Václava 46 kr., na sv. Martina 24 kr. a na Vánoce 37 kr. 1½ d. Z naturálních dávek necelé 4 měřice ovsa a dvě slepice.

Když dával, musel mít z čeho. Co tedy jeho rodinu, jeho „dům“, živilo? Šimon Mikl je uveden v soupise členů fryštických cechů na prvním místě v seznamu řemeslníků cechu tkalcovského.¹⁵² Byl tedy členem nejpočetnějšího fryštického cechu a v době pořízení tohoto soupisu, tedy v roce 1755, patřil zřejmě mezi nejstarší a zkušené mistry svého řemesla. Mimo to měl jistě také kus pole, kde hospodařil. Může o tom vypovídat již zmíněný soupis škod po krupobití z roku 1767, kdy vdova po Šimonu Miklu nahlásila poničené 4 měřice ovsa a 1 měřici konopí.

Řemeslo zřejmě vynášelo, neboť Šimon Mikl, Jan Mikl, Mikuláš Hanák a Šimon Ticháček „všichni zdejší hraběcí poddaní a městečka Fryštáku obyvatelé“ zakoupili v licitaci za 1315 zl. mlýn „mlýnkovský řečený pod Fryštákem ležící“ s loukami a rolí. Kupní cena byla složena hotově v lukovské vrchnostenské kanceláři. Vše potvrdil zdejší hejtman Waldsteiner smlouvou z 19. dubna 1738.¹⁵³ Jak dále tato čtveřice hospodářů mlýn spravovala detailně neznáme. V roce 1742 odvádí všichni 3 zl. 45 kr. „ze mlýna pro krále pruského“. Další zprávu nám podává závěť Šimona Mikla, kde svou dceru Annu jmenuje jako mlynářku. Zda tedy ostatní společníky vyplatil nebo byl mlýn dál nějak rozdělen, bohužel nevíme.

I velké události v dějinách různých království a císařství dopadají na ty nejmenší obyvatele těchto zemí. Přesvědčil se o tom i Šimon Mikl, neboť pobyt pruského vojska v květnu 1742 zanechal škody i na jeho majetku. V jejich soupise¹⁵⁴ se dovídáme, že měl u sebe ubytovaných 58 (!) mužů a 24 koní, se kterými měl „všeho všudy outraty s něma za telecí maso a vepřové uzené, za chléb a žitnou múku, oves a seno. Slámu roznesli a zkazili a pokradli, jak zámek u stodoly srazili, za sůl a za koření. Škody se nadělalo za 24 zl. 30 kr.“ Z tohoto popisu je vidět, že Šimon Mikl bydlel v domě – chalupě, měl stodolu a snad také nějaké domácí zvířectvo. Jak to u něj „doma“ asi vypadalo?

¹⁵² SOkA Zlín, Archiv městečka Fryštáku, inv. č. 118.

¹⁵³ SOkA Zlín, Archiv městečka Fryštáku, inv. č. 146.

¹⁵⁴ SOkA Zlín, Archiv městečka Fryštáku, inv. č. 190.

4.3 Kde a jak Šimon Mikl bydlel?

„(...) za časů purkmistrovství pana Šimona Mikla (...) známo se činí tímto listem (...), že pan Jiří Polomík (...) svému milému synu Jiříku Polomíkovi, potomkům jeho, vedle pana Šimona Mikla se nacházející šenkovní dům se vším všudy od starodávna patřícím příslušenstvím dobrovolně popouští (...)“¹⁵⁵

Před rokem 1841, kdy Fryšták zachvátil velký požár¹⁵⁶, byla většina domů postavena ze dřeva nebo z vepřovic, které si sami stavebníci na zahradě z hlíny a slámy uhnětli a na slunci usušili. Náměstí prý „vypadalo před požárem tak, jako v nějaké zapadlé vesnici. Před radnicí byla velká kaluž a kolem ní staré lípy; tam se zdržovaly po celé dny husy a kačeny ...“.¹⁵⁷ Většina domů měla kromě kuchyně a komůrky jen jednu obytnou místnost – „izbu“. Domky na rynku měly vrata, kterými se vjíždělo do dvora. Střechy byly sedlové a skláněly se buď do náměstí, nebo do úzkých uliček ležících mezi domky. Z náměstí byly kryty šindelem a ze dvora došky. Štít, pokud byl obrácen do náměstí nebo do ulice, zvaný lomenice, byl z prken a zakončen kuklí, ozdobenou pak makovicí, korouhví, hvězdou nebo „jako na Košutovém, zaseknutou sekerkou, červeně zbarvenou“.¹⁵⁸

Chytíme nyní za železnou, mnohdy zdobenou „klučku“ a vstupme do stavení hospodářova. Přes prostrannou, nedlážděnou, síň se vstupovalo do izby, velké místnosti, která byla centrem veškerého dění uvnitř domu. Podlaha byla hliněná, upěchovaná, strop byl dřevěný trámový. Důležitou funkci měl „sopúch“ – kruhový otvor, sloužící k větrání, který se uzavíral pomocí dřevěné, mnohdy ozdobné, pokličky. Kamna byla hliněná, s troubou na pečení, policí na hrnky a malou nádrží na teplou vodu. Za kamny se nacházela pec, sloužící ke spánku dětem i dospělým. Okolo kamen stávaly „lavky“ pro posezení i spánek. Postele, nazývané „lůžka“, byly primitivní konstrukce.¹⁵⁹ V koutě stál jedlový nebo dubový stůl, často zdobený vkládaným, různobarevným dřevem. Kolem stolu pak „lavky“.

¹⁵⁵ SOkA Zlín, Archiv městečka Fryštáku, inv. č. 32. Zápis z 30. srpna 1750, z purkrechtní knihy městečka Fryštáku z „I. v rynku dům – Jiří Polomík“.

¹⁵⁶ Při popisu obydlí i požáru se opírám o JADRNIČEK, s. 49 – 53 a 90 – 92. Stalo se tak v neděli 29. září 1841. Podle pamětního listu, který nese datum 24. února 1845, shořel kostel, radnice, špitál, Hrubá hospoda, 36 měšťanských domů, 15 podsedků, 18 chalup. Dalé mnoho výminků, chlévy, maštale, kůlny, 40 stodol s obilím, slámou a senem a 16 studní. Zahynuly tři osoby a také mnoho dobytka. Sto deset rodin se ocitlo bez přístřeší.

¹⁵⁷ JADRNIČEK, s. 94.

¹⁵⁸ JADRNIČEK, s. 51.

¹⁵⁹ Popis zhotovení takové postele viz JADRNIČEK, s. 51: „Zarazili do země čtyři pevné kolky, rozsochy, které měly navrchu vidlicu, vložili do vidlic dvě žrdky, dali přes ně několik desek, na ty položili strožoch, přikryli do konopnou plachtou domácí výroby, nastlali potom tři peřiny a duchnu v modrých cíchách a lůžko bylo v plné parádě.“

Tady udělejme malou odbočku a zkusme si představit, jak a co se za časů Šimona Mikla jídávalo.¹⁶⁰ K snídani bývala polévka, třeba „zasmaženica“, „sýrnica“, „kyselica“, „zemáková“, hrachová, čočková, kmínová nebo hovězí. Káva se vařila jen při rodinných slavnostech. Oblíbené jistě byly různé koláče a vdolky, sýrem (tak se zde říkalo tvarohu – pozn. P.L.) nadívané a trnkama nebo hruškama potřené. K svačině nebo večeři postačil hrnek mléka nebo podmáslí a k tomu chleba nebo brambory. U oběda se sešel celý dům. Po modlitbě u neprostřeného stolu chopil se každý své dřevěné lžíce a začal jíst polévku. Když hospodyně přinesla upečené maso, hospodář jej rozkrájel a všechny u stolu podělil. Na stůl se postavila mísa se zelím a chléb a mohlo se začít jíst. Maso se drželo v ruce a přikusovalo se; zelí se ze společné mísy nabíralo pomocí dřevěných lžic. Maso bylo nejčastěji hovězí, v zimě bylo vystřídáno masem ze zabíjačky, uzeným nebo klobásami. Kuřátko nebo slepičku hospodyně připravila při slavnostnějších příležitostech. Po jídle se každý pomodlil a řekl „Pánbůh zaplať za oběd“. Samozřejmostí bylo dodržování postních dnů. Vraťme se nyní do prázdné „izby“, ze které po obědě všichni odešli plnit své povinnosti.

V rohu stála skříňka – „kútnica“, kam hospodář ukládal peníze, smlouvy, knihy a další důležité věci. Na stěnách visely police na nádobí a obrazy svatých. Vedle stolu stála barevná, pestře malovaná truhla, sloužící hospodynině na šatstvo a jiné drobné věci.

Ke svícení se používaly „louče neb dračky, neboť neznali jiného osvětlení kromě těchto a lojových svíček, které si hospodyně odlévaly do skleněných forem. Svíček používali jen v „laterňách“, když si chtěli posvítit na dvoře nebo ve chlévu“.¹⁶¹ Dveřmi umístěnými vedle kamen se vcházelo do kuchyně. Zde byla pec, ve které se pekl chléb, maso nebo třeba vdolky, a otevřené ohniště. Vedle kuchyně byla také často umístěna „komórka“ – sklad potravin, kde byly uschovány velké hrnce s mlékem, smetanou, máslo, kyselé zelí a jiné pochutiny. Z kuchyně se vycházelo na dvůr.

Zde stávala různá hospodářská stavení – chlévy pro krávy a volky, maštal pro koně, kůlny na slámu, seno, vůz, pluh, brány a jiné hospodářské nářadí, menší chlév pro prasata a kurník. Nemohlo chybět velké hnojiště. Za domy často nechyběla proutěným plotem obehnaná zahrada, kde kromě záhonů osázených květinami a zeleninou, rostly stromy, hlavně trnky. Mnoho hospodářů chovalo včely v úlech, kterým se říkalo „kláty“.¹⁶² Poblíž domu stávala dřevěná stodola, krytá doškovou střechou.

¹⁶⁰ JADRNÍČEK, s. 64 – 65.

¹⁶¹ JADRNÍČEK, s. 52.

¹⁶² V soupise škod, které po sobě zanechali prusí vojáci v květnu 1742, a které nahlásili Fryštačané, Šimon Mikl uvádí, že vojáci mu mimo jiné také „... vylúpali jedenáctery včely ...“. SOKA Zlín, Archiv městečka Fryštáku, inv. č. 190.

Soustředme nyní pozornost na Šimona Mikla a pokusíme se odpovědět na otázku kde stával jeho dům. 24. srpna 1768 podle zápisu v purkrechtní knize městečka Fryštáku¹⁶³, na straně pod označením „II Dům na Rynku – Šimon Mikel“, čteme následující: „*Dnes dole psaného datumu předstoupil na vrchnostenskou kancelář Josef Hrnčířík a vdova Anna po neboštiku Šimonu Miklů z Fryštáku přednášejíce, kterak ona Anna vdova po neboštiku Šimonu Miklů svůj v městečku Fryštáku ležící dům jemu Josefovi Hrnčíříkovi dobrovolně za sumu jednasto osmdesát rýnských odprodala a poněvadž ze strany vrchnosti ve všem žádáná překážka se nenachází, a proto ten, mezi Jiříkem Polomíkem a Ludvíkem Švachem ležící dům, jemu Josefovi Hrnčíříkovi za vlastní se připisuje a docela odevzdává*“. Víme tedy, jak se jmenovali sousedé Šimona Mikla. Bohužel už se asi nedozvíme, jak s nimi vycházel, jestli on sám byl sousedem dobrým či špatným.

Na mnoha soupisech¹⁶⁴ byl Šimon Mikl uváděn na druhém místě, právě mezi Jiřím Polomíkem a Ludvíkem Švachem. Pokud vycházíme z předpokladu, že se seznam pořizoval podle pořadí domů v jakém se nacházely od radnice, ležel dům Šimona Mikla v těsném sousedství radnice. Tuto teorii nám také podepírá to, že jméno Hrnčířík, konkrétně Antonín Hrnčířík, se v roce 1880¹⁶⁵ připomíná na čísle 42/40, přičemž radnice má číslo 44/42, tedy ob jeden dům. Dnes by se dům nacházel již vedle radnice, neboť při její přestavbě na přelomu 19. a 20. století došlo k zakoupení sousední parcely 43/41, aby mohla být radnice zvětšena. Původní dům se samozřejmě nezachoval. Vzal za své buďto při požáru v roce 1841, nebo při různých přestavbách, neboť jmenovaný rod Hrnčíříků zde provozoval pekařství a potravinářský obchod, uváděn je zde i hostinec.¹⁶⁶ V současnosti na místě, kde jak předpokládáme stával dům Šimona Mikla, se nachází jednopatrový dům, v jehož přízemí je provozován obchod a pekárna.¹⁶⁷

¹⁶³ SOkA Zlín, Archiv městečka Fryštáku, inv. č. 32.

¹⁶⁴ Např. v urbáři, v obecních účtech. Neděje se však tak vždy, ale domníváme se, že například pořadí v urbáři není náhodné.

¹⁶⁵ Při této detektivní práci mi pomáhal seznam domů a jejich majitelů, jak jej vypracoval JADRNIČEK, s. 172 – 174.

¹⁶⁶ JADRNIČEK, s. 223 – 224.

¹⁶⁷ Viz přílohy obr. 8 a 9.

4.4 Rubáč, fěrtúšek, šátek, lajbl, gatě, tchořovica aneb jak se oblékal Šimon Mikl a jeho současníci

„Gdyš chodít neboščík pán hrábě Josef Seilern do Fryštáka na Boží Tělo, přišet dycky v tomto fryšackém obleku a chod'a bráňávat klúčama, keré měl na pásu přes rameno pověšené, lebo on býť císařským komořím.“¹⁶⁸

Ve vývoji místního kroje, lze jeho podobu rozdělit na dvě období, která dělí asi polovina 19. století. Tento tradiční oděv začal pomalu mizet ke konci 19. století, nejprve u mužů, a do začátku velké války i u žen. Při popisu fryšackého kroje dejme nejprve přednost kroji ženskému. Ten nebyl příliš přepychový a ženy se snažily pomocí šikovnosti svých rukou ušít a nazdobit svůj kroj, aby byl co nejkrásnější.

Ve všední den si ženy oblékaly košili pod paže sahající a na dvou páscích přes ramena pověšené, zvanou rubáč. Přes něj krátké rukávce, v předu otevřené s baňatými rukávy, nazývající se oplétačka. Kolem krku si mohli dát řasnatý límec – obojek. Dále si oblékly jednu až dvě sukně, přepásaly je modrým fěrtúškem – zástěrou, oplétačku sevřely frydkou – vestou, vzaly si na krk šátek, který přes prsa zkřížily a do sukní zakasaly a mohly jít „po své práci“. Vlasy si česaly na pútec – pěšinku a spletly si je do jednoho lelíku – copu, který visel přes záda a měl vpletenou černou šňůrku. U vdaných žen kryl vlasy čepeček – pletený, vpředu zdobený krajkou. Hospodyně si také mohla při dostatku času, uvázat „šátek na ušnice“, nebo si vzít menší šátek a zavázat jej na babulu – t. j. skřížít pod bradou a svázat na suk pod krkem. Při chladnějším počasí oblékala se kamizolka, která měla v ramenech baňaté rukávy, jež končily u zápěstí upjatě a zapínaly se háčkem; vpředu uprostřed pak kostěnými, nebo vlastnoručně zdobenými nitěnými knoflíky. Na zimu pak přidávaly ještě kožich a vlněné „pančochy“. Svobodné (tj. děvuchy a děvčice) dívky se oblékaly podobně. Nosily košili s krátkými rukávy, barevnou sukni, malou zástěrku, kacabajku (halenku), frydku (vestu) a na hlavě šátek pod bradou uvázaný. V létě se po domě chodilo často naboso, v zimě pak v proplétaných papučích (zvaných kule nebo krpce), na ven se obuly střevíce.

Neděle a velké svátky, to byly příležitosti k tomu, aby ženy všech věků vyndaly s malovaných truhel své nejlepší šaty a začaly se strojit. Do vlasů si vpletly pestrobarevnou

¹⁶⁸ JADRNÍČEK, s. 48. I v dalším popisu oblečení starých Fryštačanů vycházím z: JADRNÍČEK, s. 44 – 49. Ten ve své práci popisuje vzhled kroje v první polovině 19. století, myslíme si ale, že podoba kroje se od doby, ve které žil Šimon Mikl, nijak výrazně nezměnila. Popis kroje také v: Vladimír NEKUDA, Zlínsko, Brno 1995, s. 251 – 256.

hedvábnou pentli, oblékly si rukávce s velikými baňatými a naškrobenými rukávy, které v lokti končily našasenými krajkami, jež si většinou sami vyšívaly. Přes rukávce měly květovanou, pestrou frydku – vestu z damašku, jejíž hluboký výstřih byl rovněž zdoben širokou hedvábnou pestrou pentlí drobně skládanou, a zapínala se 4 – 5 kovovými knoflíčky. Sukně a spodnice byly bílé, široké, škrobené, řasnaté; oblékalo se jich 4 až 5 a vrchní bílá nebo ve světlých barvách sahala až na kotníky. K tomu se bral fěrtúšek (zástěra), pestrý vlněný nebo bílý, vyšíváný. Přes něj se okolo pasu vázala pestrá široká hedvábná stuha, jejíž cípy splývaly pod kolena. Vdané ženy si na hlavu vázaly šátek „na ušnice“, jehož cípy si otáčely okolo hlavy jako věnec. Šátky to byly velké (čtverec o straně asi 1,5 m) a byly buď „turecké“ – červené, velmi pestře květované a měly na okraji červené nebo zelené střípce. Mohly být také „lipské“ – bílé a drobně květované. Na nohou se nosily bílé punčochy a nízké, vykrojené „střevíce“ bez přezek. V zimě oblékaly ženy sukně zvané mezulánky, z modré, drsně vlněné látky a přes ně pestrý vlněný fěrtúšek (zástěru) s pentlema. Namísto rukávů se nosil tzv. špenzl (kabátek), který byl podobný kamizolce, ale byl z jemného, obvykle hnědého sukna a zapínal se stranou pod krkem na háček. V zimě nepostradatelný byl kožich po kolena sahající, který byl pěkně vyšíváný a liškou lemovaný. Punčochy byly vlněné modré nebo bílé a namísto střevíců se obouvaly huněné papuče, anebo kožené „ňaňčary“ (botky).

Tak nějak se oblékaly ženy, které se pohybovaly kolem Šimona Mikla na fryštském rynku nebo třeba doma na dvoře. Do čeho se tedy strojil on?

„Mužský kroj byl svou celkovou úpravou přímo imponující“. Tak začíná jeho popis prof. Ludvík Jadrníček. Podívejme se tedy na něj podrobněji. Při zhotovování tohoto oděvu se kladl důraz na kvalitu a trvanlivost látky; nejvíce se používalo tmavomodré sukno.

Kroj se skládal z „lajblu se třema faltama“ (kabátek se třemi malými záhyby) vzadu, byl krátký, měl vysoký stojatý límec, dvě řady nevelkých olověných knoflíků, byl bílým flanelem podšitý a nosil se rozepnutý. Pod tímto „kabátem“ se nosila dlouhá, vysoce upjatá, dole špičatě vykrojená vesta světlejší barvy s jednou řadou knoflíků. Gatě (kalhoty) byly soukenné, kožené nebo u bohatších z aksamitu a sahaly až pod kolena, kde měly po straně tři knoflíčky a přezku. Lýtka byla kryta bílými nebo plavomodrými punčochami, které byly připevněny ke spodkám. Na nohy se obouvaly těžké černé střevíce zvané „baganže“. Spínaly se přezkou, někdy vyrobenou ze stříbra. Košile byla u krku sepjata kulatou sponou z perleti, u rukávů měli dva knoflíčky („párky“) sepnuté řetízkem. Na hlavě nosili v létě tříhranný klobouk – černý, plstěný, s úzkou šňůrkou, která ty tři rohy a šířku klobouku řídila, v zimě vysokou beranici („tchořovici“) – vysokou přes třicet centimetrů, pěti hedvábnými mašlemi zdobenou, která se dala, když byla velká zima nebo déšť, rozepnout a spustit na záda.

V čase svátečním nosili muži místo lajblu dlouhý, do půl lýtek sahající modročerný kabát se stojatým límcem a velikými bílými kovovými knoflíky. V zimě se nosil žlutý kožich, sahající do půl lýtek. V nepříznivém a studeném počasí vzali na sebe ještě dlouhý, řasnatý plášť s dvojitým límcem, který byl pod krkem sepnut zdobenou mosaznou sponkou. Tato svrchní část garderoby dodávala starým Fryštačanům vznešeného vzezření, „že když přicházeli Fryštačané do cizího města, líbali jim lidé ruce; mysleli totiž, že jsou to nějakí vysocí duchovní, neboť byli i vždy hladce holeni, jako panáčci.“¹⁶⁹

Nevíme, jestli pak se tato příhoda stala i Šimonu Miklovi. Můžeme však předpokládat, že nějak takto chodil oblečen a krásný šat mu jako purkmistrovi dodával na vážnosti.¹⁷⁰

4.5 Šimon Mikl jako představitel správy obce

„Já Šimon Mikl přísahám P. Bohu všemohoucímu, jakož taky Jejich Excelenci Panu (...) Hraběti ze Seilernu (...), že chci v tomto úřadě rychtářském (...) chvalitebně se chovati (...), lid jak obecný tak domácí ke všemu dobrému doháněti (...), rozbroje a pokřiky na obci netrpěti, zlé tupiti, trestati, spravedlivé soudy vydávati, sirotky a vdovy ochraňovati (...), a to sice neohlédající se na žádnou přízeň neb nepřízeň, dary neb nedary (...), panské poručení zachovávat (...), všechno to, co by se ke škodě milostivej vrchnosti vztahovalo, časně představenému úřadu vrchnímu oznámiti (...). K tomu mi dopomáhej Pán Bůh Všemohoucí. Amen.“¹⁷¹

4.5.1 Finanční správa obce

Šimon Mikl se zapojoval do správy záležitostí městečka Fryštáku. A činil tak poměrně často. V pramenech se jako purkmistr objevuje v letech 1732, 1744, 1745, 1750, 1751, 1753, 1754. Jako rychtář je zaznamenán v r. 1724, 1735. Není vyloučeno, že také v jiných letech, ze kterých se nám nedochovaly prameny, mohl stát v čele obce.

Jako purkmistr musel Šimon Mikl dávat pozor na městské finance a kontribuční peníze. Zachovaný „počet obecních příjmů a vydání“ a „počet kontribučenský při městečku Fryštáku na příjmech a vydáních za pana purkmistra Šimona Mikla“ nám dovoluje nahlédnout do hospodaření obce.¹⁷² Vše zaznamenal, poměrně úhledným písmem, písař Antonín Pergert.

¹⁶⁹ JADRNÍČEK, s. 48.

¹⁷⁰ Vyobrazení krojů viz přílohy obr. 15 – 17.

¹⁷¹ JADRNÍČEK, s. 132. Rychtářská přísaha, citovaná autorem podle knihy přísah z r. 1794. Jméno Šimona Mikla vložil P.L.

¹⁷² SOKA Zlín, Archiv městečka Fryštáku. Jako příklad si vezmeme rok 1744.

Jako první jsou vyjmenovány „*příjmy obecních užitků*“. Na prvních dvou stranách je seznam hoferů¹⁷³ a „*podlužních*“ hoferů. Výše platby se u nich pohybuje od jedné po tři zlaté, u „*podlužních*“ hoferů je jednotná ve výši 36 krejcarů. U třech mužů, kteří bydleli zřejmě v budově radnice¹⁷⁴, se jedná o příjem ve výši 1 zl. 20 kr. až 3 zl. 50 kr. Příjem od všech v seznamu uvedených dosáhl 78 zl. 53 kr. Na konci účetní knihy za tento rok, čteme seznam, pod nadpisem „*resta hoferský*“, dlužníků, kteří neodvedli plat. U některých jsou již částky sniženy o určitou část z původní výše, u dalších je částka škrknuta s přípisem o zaplacení.

Další příjem do obecního rozpočtu znamenaly peníze za prodané dříví. A nebyly to peníze malé. Tak můžeme například číst, že od Martinických¹⁷⁵ „*po třikrát přijato (...), ponejprv pan Václav Švach odvedl hotově 32 zl. 49 kr. (...) podruhé Jan Švach hajný odvedl hotově 26 zl. (...) potřetí týž hajný odvedl, co martinický purkmistr dal – 16 zl. 30 kr.*“. Následují další podobné zápisy, že peníze byly přijaty a odvedeny od „*Hulínských*“¹⁷⁶, od „*Novotníčka z Holešova*“, od „*Střebětických*“¹⁷⁷ apod. Celkem se za dříví utržilo plus mínus 137 zl. Proč plus minus? Protože „*ostatní do martinického dvora pobrané na poručení pana inspektora (...) k svojí potřebě a něco taky jiní pokradli*“.

Obec disponovala také příjmy z „*rozličného obilí*“. Z knihy obecních účtů se dovídáme, že z roku předcházejícího zůstaly obci 4 měřice¹⁷⁸ rži (žita), jarní rži 5 měřic, ovsa 13 měřic. Určitý objem z tohoto přebytečného obilí byl prodán např. „*písaři za službu*“, „*právnímu poslovi na službu*“ nebo dáno „*oráčům za robotu*“, „*panu rychtáři od dubu přivezení*“ nebo „*vdově Šupce a vdově Jurčíkové darováno*“ a „*pastýřovi dáno*“. Za obilí, které fryštačtí prodali v roce 1744, utržili přes 40 zlatých. V tomto roce se urodilo přes 30 měřic ovsa a žita přes 14 měřic. S tímto obilím se opět naložilo různě, z objemu ovsa: „*mlatcům se vydaly 3 měřice*“, „*pan purkmistr koupil po 36 kr. /za měřici P.L./ 20 měřic /tedy celkem P.L./ za 12 zl.*“ a „*ostatních 7 měřic na semeno zůstalo*“. Žito se např. „*prodalo Tomáši Matulovi*“ – 2 měřice za 2 zl. 30 kr., „*písařovi darována z jistých příčin 1 měřice*“, „*s vědomím celé obce na*

¹⁷³ Hofer – držitel domku, chalupy nebo menší usedlosti, tedy domkař. Uvádíme zde pro zajímavost i jména všech zde napsaných mužů a žen, neboť příjmení jejich se na Fryštácku vyskytují dodnes: Martin Perňák, Tomaška (?), Martin Vrablec, Jan Mlinek, Šimon Chůdara, Jan Švach, Tomáš Matula, Mikuláš Vivilčeka, Jan Filák, vdova Šupka, Mikuláš Šebík, vdova Hroudková, Jan Mikulík, Antonín Košut, Jan Cholek, Martin Roman, Václav Švach, Josef Vrablec, Václav Baďura, Viktor Januška, Pavel Sáblik, Jan Ticháček, Tomáš Říka, Václav Chudárek. Podlužní hoferi: Jan Jančík, Jan Strachle, Jan Šašina, Šimon Kamenář, Mikuláš Miklů, Jan Halaška, Jůra Ticháček, Tomáš Janota, Mikuláš Mikulík, Václav Hanák, Mikuláš Nesvadba

¹⁷⁴ Jinak si nedokážeme vysvětlit kolonku „*z rathůze plat*“. Jednalo se konkrétně o: Šebestian Knihař, Josef Machal, Pavel Vrablec.

¹⁷⁵ Martinice – obec 7 km SZ od Fryštáku.

¹⁷⁶ Hulín – město 20 km západně od Fryštáku.

¹⁷⁷ Střebětice, dnes Třebětice – obec 15 km západně od Fryštáku.

¹⁷⁸ Měřice – stará obilní míra, asi 62 litrů.

pivo“ dána 1 měřice a „ostatek semlet a vojákům (...) každodenně (...) za 40 dní prodáno“ – od vojáků ležících tedy někde v okolí tak dostali 5 zl. 51 kr.

Celkem tedy „od hoferů, za dříví, obilí, z užívání luk“ městečko Fryšták utržilo 284 zl. 25 kr. 3 d. A za co tyto „vydělané“ peníze město utratilo?

Největší položkou ve vydáních za rok 1744 bylo 100 zl. - „z toho příjmu, co se dříví prodalo, zase se vydalo, předně do panského důchodu dle rejstříku (...), které všem sousedům /tedy měšťanům P.L./ z restu jsou odepsány v hotovosti“. Ve vydáních nemohl chybět odvod na „markovský plat“¹⁷⁹ ve výši 19 zl. 30 kr. Následuje velké množství nejrozličnějších položek: „panu inspektorovi za jeho práci dáno v přítomnosti Horáka“ 8 zl., „myslivci Johanesovi“ 1 zl., „panu purkmistrovi za vybírání a vydání“ 1 zl., „náklad na radnici, i od vymetání komínů“ 1 zl. 47 kr. 2 d., „na kancelářské potřeby“ 2 zl. 32 kr. 2 d., „náklady k faře a ke škole, i od komínů“ 3 zl. 15 kr., na „almužnu od Turka zajatých“ 14 kr., „portášům zemským dáno za toho chlapa žeranovského popadnutého v obecním lese“ 1 zl. 25 kr. 2 d., „za půl žejdlíka másla pro pana komisaře Tódlu“ 3 kr. a tak bychom mohli pokračovat dál a dál. Některá vydání se přímo dotýkala Šimona Mikla, šla z titulu funkce „do jeho kapsy“. Některá jsme si již uvedli, na další zajímavá se ještě podíváme. K 6. lednu je učiněn zápis, že „panu purkmistrovi a písaři, co do Hradiště“¹⁸⁰ dostaviti se museli, dáno za jejich práci, za tři dny každému, jednomu 1 zl. 21 kr. a druhému 1 zl. 32 kr.“ Kdo dostal o 11 kr. více? Šimon Mikl nebo Antonín Pergert? Těžko odpovědět. Jistě můžeme odpovědět pouze na to, že roční příjem měl písař větší než purkmistr. Podívejme se na „platy zaměstnanců města“ konkrétněji: „Úředníkům dle obyčeje ročně se dává“ – panu purkmistrovi 12 zl., rychtáři 1 zl. 48 kr., mladšímu purkmistrovi 12 kr., osmi konšelům po 12 kr., dvěma kostelníkům po 36 kr., panu „rektorovi (?) za celý rok“ 15 zl., „písaři městskému na rok“ 23 zl., právnímu poslovi 11 zl., „třem ponocným na rok za jejich povinnosti je jim sraženo“ 10 zl.¹⁸¹

Nejdůležitějším zdrojem státních financí se staly daně. Jednak přímé z poddanských nemovitostí a z měšťanských domů (vlastní kontribuce, mimořádné daně, např. na „stavění rekrutů“, „na tabák“) anebo nepřímé – spotřební (akcízy). Platili je i obyvatelé Fryštáku v první polovině 18. století. Kolik mají platit se Fryštačané dozvěděli z „kontribučenských rejstříků“¹⁸². Rozpis daní byl také uveden v daňové knížce¹⁸³. Daně se často měnily, a tak

¹⁷⁹ Srov. kapitola 3.2 Nekešové z Landeka na lukovském pantví, s.13.

¹⁸⁰ Myšleno Uherské Hradiště vzdálené asi 35 km.

¹⁸¹ Pro porovnání uvedeme příjmy a výdaje z jiných let. R. 1741 – příjmy 123 zl. 31 kr. 2 d.; výdaje 136 zl. 16 kr. 2 d. R. 1742 – příjmy 110 zl. 21 kr.; výdaje 121 zl. 30 kr. 2 d. R. 1745 – příjmy 89 zl. 40 kr.; výdaje 146 zl. 19 kr. R. 1746 – příjmy 104 zl. 27 kr.; výdaje (?) – v tomto roce nejsou obecní vydání rozlišena od vydání na kontribuci. I s kontribucí pak – příjmy 1211 zl. 3 kr.; výdaje – 1221 zl. 11kr.

¹⁸² SOkA Zlín, Archiv městečka Fryštáku, inv. č. 561; 562.

např. 21. dubna 1756 píše aktuár Viktor Josef Antonmüller z Brna, že zašle schéma nových kontribucí a pokyny k jejich placení.

V roce 1744 činil příjem zaznamenaný v „počtu kontribuce při městečku Fryštáku na příjmech a vydáních za pana purkmistra Šimona Mikla“¹⁸⁴ 743 zl. 41 kr. Na straně příjmů „všelikých povinností kontribučních“ můžeme číst následující záznamy odvedených peněz, např. „z rejstříku Václava Pečeně na kontribuci“ 37 zl. 12 kr., „z rejstříku Jana Ripla na rekrutní útraty“ 27 zl. 36 kr., „z rejstříku Jana Dovrtělíka na čtyři rekruty“ 18 zl. atd.

Výdaje na kontribuci se často prolínaly s výdaji obecními, o čemž svědčí i společně vedené účty „městských užitků a kontribučních peněz“.¹⁸⁵ Vydání bylo rozlišeno na několik kategorií: „na zámek“ – tedy odvody daní rozepsaných podle data a někdy i s přípisem: např. „14. dubna 1744 na novou kontribuci hotově odvedeno“ 31 zl.; nebo jen „14. srpna“ 9 zl. atd. Další skupina výdajů se skrývala pod nadpisem „na zemské a královské vojáky“: „na zemské vojáky při vypravování do Kvasic“ 3 zl. 10 kr.; „útrata za královskými husary“ tj. veliteli a jeho služebníků a „za věci do kuchyně, co byly potřeba a kuchařce se dalo“ 15 zl. 33 kr.; „panu hospodskému dáno za pivo“ 7 zl. 54 kr.; „poslům co sem tam chodili“ 19 kr.; „při hostině pana obrista husarského dáno do kuchyně všelico k potřebě, za víno a pivo“ 9 zl. 19 kr.; a tak bychom mohli pokračovat dále. Do kategorie výdajů na vojáky byl zařazen také příspěvek invalidovi Václavu Lukašíkovi a to ve výši 4 kr. denně (za 41 dní tedy 2 zl. 44 kr.).¹⁸⁶ V tomto roce další vydání padla na „šancovníky“, tedy osoby, které byly přikázány na stavby nebo opravy opevnění.¹⁸⁷ K 31. květnu tak můžeme číst zápis, že „mladšímu purkmistrovi Švachovi jdouce do Holomouce z 35 šancovníky dáno na útraty“ 1 zl. Následuje několik dalších záznamů, lze ale říci, že tyto položky tvořily ve vydáních malý zlomek – celkem 4 zl. 34 kr. Do další skupiny lze zařadit výlohy za „proviantní fůry, co se do Brna vozilo“. 8 zl. bylo dáno „Francovi a Václavovi Jadrníčkovi za fůru“ apod. Celkem se za fůry utratilo 53 zl. 32 kr. Součet všeho vydání dosáhl za rok 1744 591 zl. 48 kr.¹⁸⁸

¹⁸³ SOkA Zlín, Archiv městečka Fryštáku, inv. č. 171; daňová kniha městečka Fryštáku za rok 1735.

¹⁸⁴ SOkA Zlín, Archiv městečka Fryštáku, inv. č. 519.

¹⁸⁵ Např. účty za rok 1746. SOkA Zlín, Archiv městečka Fryštáku, inv. č. 435.

¹⁸⁶ Váleční invalidé byli do Fryštáku „přikazováni“ nařízeními hradištského hejtmanství a byla jim přiznána „dávka“ ve výši 4 kr. denně. SOkA Zlín, Archiv městečka Fryštáku, inv. č. 137.

¹⁸⁷ Dne 13. 8. 1744 nařizuje vrchnostenský úředník lukovskovského panství A. Waldstein rychtáři „pod velkým trestem (...), aby ihned 10 osob statečných (...) sebral, sem (do Lukova – pozn. P.L.) z rézami (myšleno asi rýči – pozn. P.L.) neb motykami přivedl neb se ještě dnes na šancování do Olomouce odešlou“. V městských účtech je k 15. srpnu zapsán výdaj 36 kr. ne deseti, ale pouze 8 osobám. Zda tyto dvě v pramenech zanechané zprávy souvisejí nevíme, zdá se to být pravděpodobné. Bylo by jistě zajímavé zjistit, jestli byl rychtář nějak postižen, že na práce sehnal o dvě osoby méně.

¹⁸⁸ Pro porovnání uvedeme výši příjmů a vydaní kontribuce z jiných let. Např. r. 1742 – příjmy 585 zl. 59 kr., vydání 522 zl. 15 kr. (v účtech z tohoto roku je také uveden „starý rest“ ve výši 5210 zl. 35 kr.); r. 1748 – příjmy 880 zl. 8 kr., odvody 810 zl. 26 kr.

O tom, že ne vždy byl v městském hospodaření pořádek, svědčí kupříkladu námitky proti vedení obecních účtů a jejich revidování provedené v roce 1740¹⁸⁹ nebo „*vejstavky na počet bývalého purkmistra Franze Taubera za rok 1747 a 1748 za celé dvě léta jeho purkmistrovství, kdežto se všechno v pořádek uvedlo za pana purkmistra Šimona Ticháčka*“.¹⁹⁰ Statní správa nebyla jen beroucí, ale čas od času také dávající. Dokazuje nám to odpis kontribuce ve výši 378 zl. 7 kr. 3 d. provedený 19. října 1746.¹⁹¹ Tento, pro Fryštáčany jistě příjemný, skutek byl proveden jako reakce na požár v městečku. Bohužel datum jeho vypuknutí ani rozsah škod neznáme.

Toto byl jen stručný pohled do obecních účtů. Jejich podrobnější prozkoumání a využití jiných archivních fondů by mohlo přinést ještě detailnější popis fungování městského hospodářství. My však svou pozornost obrátíme i na jiné problémy, se kterými se musel purkmistr nebo rychtář při správě obce potýkat.

4.5.2 Žádosti, předvolání, smlouvy, upomínky, ... aneb každodenní správa obce

*„Slovutným a opatrným pánům, N. N. purkmistrovi a radě městečka Fryštáku“*¹⁹²

Šimon Mikl a jiní představitelé¹⁹³ obce, kteří byli zvoleni¹⁹⁴ do čela Fryštáku přicházeli při výkonu své funkce do styku s různými problémy, které museli vyřešit nebo se o jejich řešení alespoň pokusit.

¹⁸⁹ SOkA Zlín, Archiv městečka Fryštáku, inv. č. 156; 507; 508; 509.

¹⁹⁰ SOkA Zlín, Archiv městečka Fryštáku, inv. č. 636.

¹⁹¹ SOkA Zlín, Archiv městečka Fryštáku, inv. č. 165.

¹⁹² SOkA Zlín, Archiv městečka Fryštáku, inv. č. 117. Oslovení od hradištského krajského úřadu, r.1739.

¹⁹³ Ludvík JADRNÍČEK ve své knize městečko Fryšták uvádí jména „úřadů“, ale až od roku 1760 a to ještě pouze namátkově. Uvedu zde proto seznam purkmistrů, který jsem sestavil na základě obecních účtů z příslušných let. Není také úplný a zasahuje prozatím léta 1717 – 1754. R. 1717 – Jan Odstrčilík, 1718 – Jan Odstrčilík, 1719 – Jan Odstrčilík, 1720 – Jan Odstrčilík / Martin Povalalík, 1721 – Martin Povalalík / Václav Januška, 1722 – Václav Januška, 1723 – Václav Januška, 1724 – Václav Januška / Václav Ticháček, 1725 – Václav Ticháček, 1726 – Václav Jurčík, 1727 – Václav Jurčík, 1728 – Mikuláš Hanák, 1729 – Mikuláš Hanák, 1730 – Václav Žák, 1731 – Václav Žák, 1732 – Šimon Mikl, 1733 – Mikuláš Hanák, 1734 – Mikuláš Hanák, 1735 – Mikuláš Hanák, 1736 – Matěj Petrovský, 1737 – Matěj Petrovský, 1738 – Václav Pečeňa, 1739 – Václav Pečeňa, 1740 – (?), 1741 – Mikuláš Horák, 1742 – Jan Mikl, 1743 – Jiří Polomík, 1744 – Šimon Mikl, 1745 – Šimon Mikl, 1746 – Mikuláš Horák, 1747 – Franz Tauber, 1748 – Franz Tauber, 1749 – Šimon Ticháček, 1750 – Šimon Mikl, 1751 – Šimon Mikl, 1752 – (?), 1753 – Šimon Mikl, 1754 – Šimon Mikl / Tomáš Zavrtal.

¹⁹⁴ JADRNÍČEK, s. 18 – 19, uvádí postup volby obecních představených. Bohužel zde neuvádí pramen a byl tak zřejmě odkázan na paměť svých, jak je sám označil, zpravodajů. „Představenými v obci byli rychtář a purkmistr, z nichž každý měl svého náměstka. Rychtář byl vlastně panským úředníkem a řídil policejní záležitosti v obci; purkmistr zastával záležitosti týkající se obecního hospodářství. Oba byli voleni na tři roky (srov. seznam purkmistrů, pozn.193 – P.L.). Každou novou volbu ohlašoval Fryštačanům panský vrchní, ustanoviv její den a hodinu. Občané se sešli na ratůzi, pan vrchní přišel též a tázal se jich, koho by chtěli mít rychtářem. Shromáždění označili ze svého středu toho, kdo požíval největší důvěry v obci. Jeho přísahou v ruku panského vrchního byla volba potvrzena. Nato přijal nově volený rychtář z rukou pana vrchního španělku se stříbrným knoflíkem jako tzv. právo, a v slavnostním průvodu odebralo se celé shromáždění do kostela; v čele průvodu byl nově zvolený

Nejprve se podíváme na vztah představitelů obce a jejich nadřízených – vrchnosti a státu. O tom, že purkmistr nebo jiný činitel obce zajížděl nejen na vrchnostenský úřad, ale také na úřad krajský do Uherského Hradiště. Za cesty ke krajskému úřadu ve věcech trestních nebo civilních byla tímto úřadem stanovena náhrada pro notáře nebo purkmistra ve výši 45 kr. za den. Fryštacká radnice o tom byla uvědoměna na základě usnesení této instituce ze dne 5. srpna 1742. Jak se můžeme přesvědčit v obecních účtech, vešlo toto nařízení brzy ve známost a bylo využíváno.¹⁹⁵ Protože Fryšták byl městečkem poddanským, ozvala se čas od času také vrchnost z Lukova. Ze dne 21. dubna 1742 pochází nařízení, aby Fryštačané přijeli orat panské pole.¹⁹⁶ Ačkoliv nařízení, v tomto případě šlo spíše o žádost. Lukovský hejtman A. J. Waldsteiner píše: „*Poddaní milí a v dobrém a chválitebném jméně pozůstávající Fryštačané. Pozdravuji vás a žádám přátelsky. (...) Všechna panská role nazaseta leží (...) hrozná škoda naší milostivé vrchnosti by se mohla přivoditi. Poněvadž ale jsem se pokaždé vás milí poddaní Fryštačané ujímal (...) a skutečně a upřímně hájil, žádám vás tedy, aby jste lásku v tento těžký čas poukázali a všichni ve spolek v pondělí k dolnoveskému dvoru na jeden den orati přišli.*“ Na takovou žádost nešlo říci ne. Jestli a kolik „*milých poddaných Fryštačanů*“ přišlo ke dvoru v Dolní Vsi, to bohužel nevíme. Někteří třeba přijít slíbili, ale v návalu každodenních starostí zapomněli se dostavit. Ano, i to se mohlo stát, jak o tom podává zprávu následující nařízení z 21. září 1749.¹⁹⁷ V tomto případě je slovo nařízení použito správně. Lukovský hejtman, tentokrát Jan Schneider, píše: „*Purkmistře fryštacký, nepochybně vám k vědomí bude, že jste se včera, se dvěma z obce a písařem obecním, na kancelář hejtmanství dostavit měli, co jste ale nevykonali. Pročež pro vaši neposlušnost důkladně trestán budete, a jestli se zítra, tj. 22. tohoto měsíce sem nedostavíte, tedy pro vás dráby pošlu, kterému každému za cestu zaplatíte.*“ Jestli Šimon Ticháček, toho času purkmistr, zapomněl nebo tím, že se nedostavil do vrchnostenské kanceláře sledoval nějaký jiný záměr, bohužel nevíme. Musíme však podotknout, že stát v podobě svých úřadů na své „*milé poddané*“ myslel. Když ne ve snižování daní, tak alespoň v podobě přání krásných vánočních svátků a všeho nejlepšího do roku 1742.¹⁹⁸

rychtář a pan vrchní. Při tom se zvonilo zvonkem na ratůzi a na kostelní věži velkým zvonem, který byl majetkem obce. Náměstek rychtářův, tj. mladší rychtář a dva „sáci“ prohlíželi maso, míry a váhy. Mladší rychtář a ponocní chodili po 10 hod. večer na prohlídku, aby se někde nescházela mladá chasa a nepáchala nemravnosti. Kdo byl polapen, musil platit dva rýnské šajnu pokuty, nemohl-li však zaplatit, svlékli mu frydku (vestu) a musil tlouci půl dne kamení na veřejné silnici. Veškerých „úřadů“ si občanstvo velmi vážilo a uposlechlo jich na slovo“.

¹⁹⁵ Viz kapitola 4.5.1 Finanční správa obce – s. 34.

¹⁹⁶ SOkA Zlín, Archiv městečka Fryštáku, inv. č. 107.

¹⁹⁷ SOkA Zlín, Archiv městečka Fryštáku, inv. č. 105.

¹⁹⁸ SOkA Zlín, Archiv městečka Fryštáku, inv. č. 105.

Život Šimona Mikla se zčásti odehrával v době společenských reforem. Tyto změny prosazované z vůle „osvíceného“ panovníka pod heslem: „Vše pro lid, nic však jeho prostřednictvím!“¹⁹⁹, zasahovaly do života poddaných těchto monarchů stále více a více. Dělo se tak různými cestami, např. formou císařských patentů a nařízení, které zasahovaly do nejrůznějších oblastí lidského života.²⁰⁰

Ani doba panování Marie Terezie (1740 – 1780) nebyla ušetřena válečných událostí. Války o rakouské dědictví (1740 – 1748) a válka sedmiletá (1756 – 1763) zasáhly i do životů obyvatel Fryštáku. Nepřekvapí proto, že v městském archivu se zachovalo několik nařízení souvisejících s armádou, s jejím fungováním a především financováním. A tak byli místní obyvatelé jejich prostřednictvím informováni o „vypsání daně z hlavy pro zjednání a udržování řádné armády na ochranu hranic“²⁰¹, ve známost byl uveden i „řád o ubytování a veškerém zaopatření vojenských útvarů v zemích království českého“.²⁰² Velmi mnoho nařízení se týkalo problému dezertérů – trestů pro ně i jejich pomahače²⁰³ nebo naopak vyhlášení generálního pardonu pro vojenské zběhy.²⁰⁴ Pro vojáky byl jistě příjemný dekret o „oddlužení důstojníků a jiných osob působících v armádě“ za dne 2. 6. 1753.

Další výnosy se týkaly věcí hospodářských. A to zavádění nebo úpravy daní – např. z her²⁰⁵, ze soli²⁰⁶, další se věnovaly „zákazu dovozu cizích bohatých cajků, zlatého a stříbrného galanterního zboží, oceňování takového zboží apod.“.²⁰⁷ Důraz se kladl na rozvoj řemesel, o čemž vypovídají např. „učňovský řád, odstranění zlovyků v době učení, na učních mistry páchaných“²⁰⁸, tkalcovský řád pro markrabství moravské ze 4. 7. 1755 nebo patent „na usměrnění měř a vah“.²⁰⁹ Liberalizace v oblasti obchodu se dotkla i okolí Fryštáku, když byl vyhláškou královského zemského hejtmanství v Brně zaveden volný trh vlnou a vlněným materiálem v Olomouci, Brně, Jihlavě, Novém Jičíně a v blízkých Vizovicích.²¹⁰

¹⁹⁹ Pavel BĚLINA, Jiří KAŠE, Jan P. KUČERA, České země v evropských dějinách. Díl třetí 1756 – 1918, Praha 2006, s. 41.

²⁰⁰ SOkA Zlín, Archiv městečka Fryštáku. V tomto fondu je zachováno několik desítek různých nařízení, patentů či vyhlášek, z nichž uvedeme ty, které se mohly dotknout přímo Šimona Mikla nebo byly za jeho života vydány.

²⁰¹ 8. 11. 1744.

²⁰² 15. 11. 1746.

²⁰³ Např. 26. 5. 1749 – nařízení proti vojenským zběhům a jejich pomocníkům, odměny udavačům, tresty. 24. 7. 1750 – podmínky trestu smrti pro dezertéry. 2. 11. 1750 – způsob zadržení vojáků nemajících při sobě úředních dokladů, atd.

²⁰⁴ 27. 3. 1743 – generální pardon dezertérům a znovu 30. 6. 1759.

²⁰⁵ 3. 7. 1747.

²⁰⁶ 26. 10. 1748.

²⁰⁷ 12. 9. 1749. Cajk - jednobarevná, proužkovaná nebo kostkovaná bavlněná tkanina na obleky.

²⁰⁸ 6. 10. 1751.

²⁰⁹ 9. 4. 1757.

²¹⁰ 14. 4. 1755.

Fungováním obecní správy se zabýval např. patent nařizující „odstranění signatury „N. N. purkmistr a rada“ a jejich nahrazení osobním podpisem v úředních listinách“²¹¹, dále „rozvrh nákladů na nutné opravy far“²¹², „dekret proti pytlákům“²¹³ nebo „řád o žebrácích v markrabství moravském“.²¹⁴ Katastrofě v podobě neúrody mělo zabránit „opatření proti kobyolkám na Moravě“ ze dne 29. 3. 1748.

Jelikož Fryšták několikrát vyhořel,²¹⁵ byl zde patent ze dne 21. 8. 1751 na správné adrese. Jak se „řádem k hašení ohně pro města zemská, městečka a dědiny markrabství moravského“ řídili místní obyvatelé je těžké posoudit. Lze však říci, že požáry se městu nevyhnuly ani po vydání třiceti nařízení a doporučení v patentu uvedených, z nichž vybereme nejdůležitější. Velká pozornost byly věnována materiálům na stavbu domu, komína, střechy nebo stodoly. Hořlavé věci se měly skladovat v bezpečné vzdálenosti od komína, zajištěna měla být pravidelná údržba komínů a střech. Při vzniku požáru měl „purkmistr nebo rychtář nechat na zvony bít“ a vyslat posly do okolí se zprávou o vzplanutí ohně. Pokuta hrozila těm, kteří by se „k hašení ohně nepostavili“. Nemohlo chybět varování, aby se „v maštali neb stodole tabáku nekouřilo“. Pod bodem 27 je nařízeno, „aby každý sedlák před svým stavením vrby nebo lípy (...) příští jaro vysadil (...), aby oheň, jenž z jedné strany povstává, ne tak lehce na druhou stranu padnouti mohl“. Vysazování stromů měli „vizitýrovat vrchnostenští oficírové“, přičemž „za každý nevysazený strom, jeden říšský tolar pokuty složití mají“.

A když ani všechna tato opatření nepomohla a chalupa do základů vyhořela, mohl ubohý poddaný zkusit štěstí v loterii „Lotto di Genova“ zavedené patentem ze dne 13. 11. 1751.

Tak jako dnes, ani před více než 250 lety, se život obyvatel Fryštáku neobešel bez jejich styku s úřady. Jména purkmistrů nebo rychtářů můžeme číst pod smlouvami o koupi nebo pronájmu, při sjednávání „pracovní smlouvy“ nebo jako svědky posledních vůlí. Jednotlivé příklady, které si uvedeme, nám snad pomohou přiblížit život tehdejších lidí o něco více než doposud.

Jako ukázkou smlouvy o koupi můžeme použít tu, kterou uzavřel Martin Mikl se svou tetou Marijanou Odstrčilovou, vdovou.²¹⁶ Zaplatil „*hotově dvacet rýnských*“ za chaloupku i zahrádku a za to „*po něm nikdo ničeho požadovati nesmí*“ a on má se svým majetkem právo „*nakládati jak se mu líbí*“. Vše se odehrálo „*v domě purkmistra v den památný svatých Tří králů*“ v roce 1735. Tato smlouva je pro nás zajímavá i z jiného hlediska. Je totiž podepsána

²¹¹ 8. 8. 1755.

²¹² 22. 4. 1750.

²¹³ 23. 12. 1752.

²¹⁴ 19. 4. 1751. Dodatek k řádu vydán 10. 7. 1752.

²¹⁵ Nejničivější požáry propukly v letech 1680 a 1841.

²¹⁶ SOkA Zlín, Archiv městečka Fryštáku, inv. č. 146.

„N. N. purkmistr, rychtář a rada“. Ještě dvacet let tak bude možno činit, než bude v roce 1755 vydán patent tento způsob podpisu zakazující.²¹⁷

Dne 4. června 1744 byla sepsána závěť²¹⁸ vdovy Kateřiny Januškové, neboť byla „jsouce těžkou nemocí téměř na smrtelné posteli obklíčena“. Jak sama ovšem uvádí, byla „při zdravém rozumu“, což bylo potřeba, protože se zde jednalo o velký majetek – o mlýn. Na konci závěti nezapomene nemocná vdova poprosit , „aby počestný úřad fryštský nad mými zanechanými sirotky milostivou ruku a ochranu držel, jim v ničem ubližovat nedal, a aby tato moje poslední vůle ve všem splněna a ve skutek uvedena byla“. Jako „fryštský ouřad“ zde vystupuje purkmistr Šimon Mikl a mladší purkmistr Václav Švach.

Když Jiří Mikl na svatého Bartoloměje nesl jedno vědro piva „celé počestné obci na ratúz“, nezmýlil si cestu z „Hrubé hospody“ domů. Byla to splátka za pronájem „pole při cestě jmenující se Průtek“. Velké bylo 7 měřic a kromě piva ho to každoročně stálo ještě 2 zl. 30 kr. Smlouva²¹⁹ byla uzavřena v roce 1741 na čtyři roky. To, že byla plněna, nám dokazuje přípis uvedený na konci listu k datu 24. srpna 1743 (tedy na svátek sv. Bartoloměje), že totiž „pan Jiří Mikl dle této úmluvy dal počestné obci jedno vědro piva“.

Ke kostelu patří neodmyslitelně zvuk varhan. U toho fryštského, který je zasvěcen sv. Mikuláši, to nemohlo být jinak. Těch krásných tónů by však dříve nebylo, nebýt někoho, kdo šlapal měchy a vháněl tak vzduch do soustavy píšťal. Z tohoto důvodu byla proto dne 26. února 1751 uzavřena smlouva²²⁰ mezi „celou obcí fryštskou“ a Martinem Vrabcem. Šlo vlastně o prodloužení smlouvy staré z roku 1739, protože i roční plat zůstal stejný – 1 zl. 30 kr. S podmínkami smlouvy souhlasil jak farář Jan Ignác Schubert, tak zástupci obce, kteří to stvrdili svým vlastnoručním podpisem, mezi nimi i Šimon Mikl jako purkmistr.

Snad byla smlouva plněna k oboustranné spokojenosti. Nebylo to vždy pravidlem, a proto se Jan Filáček, bývalý písař městečka Fryštáku, obrátil v roce 1740 na „počestnou obec městečka Fryštáku“ s žádostí o vyplacení nedoplatků mzdy za dobu, kdy vykonával své povolání.²²¹

²¹⁷ Srov. kap. 2.3 Stát vs. města, pozn. 26.

²¹⁸ SOkA Zlín, Archiv městečka Fryštáku, inv. č. 148.

²¹⁹ SOkA Zlín, Archiv městečka Fryštáku, inv. č. 159.

²²⁰ SOkA Zlín, Archiv městečka Fryštáku, inv. č. 110.

²²¹ SOkA Zlín, Archiv městečka Fryštáku, inv. č. 106.

4.6 „Poněvadž jednému každému člověku známo jest, že jednu umřítí musí ...“²²²

Slova použitá v nadpise kapitoly pocházejí z poslední vůle Šimona Mikla. Jak jsme již uvedli dříve, s datací jeho smrti máme menší problém. Testament je datován k 15. červenci 1765. To však měl již být Šimon Mikl, podle záznamu v matrice, tři roky mrtvý. Ponechme tento problém stranou a soustředíme se na obsah poslední vůle, neboť *„nic tak nejjistějšího není, jako ten den a hodina, v které syn Boží přijde člověka z tohoto bídného světa do věčnosti povolati“*.

Šimon Mikl *„do věčnosti se ubírajíce“* nejdříve odevzdal *„duši mou stvořiteli mému všemohoucímu Bohu, skroušeně srdcem žádajíc, aby skrz nekonečnou dobrotu svou a milosrdenství, duši mou drahou krví vykoupenou do království nebeského přijati ráčil“*.

Pak mohly přijít na řadu věci pomíjivé – majetek. Nejprve odkázal štípskému kostelu nový kalich, *„jak zhotovený bude, z majetnosti mej se vyplatí“*. Dále *„k pomoci druhého do Štípy potřebného duchovního“* zůstavil 400 zl. Na věčnou památku svou *„manželky mojí a celé rodiny z obou stran, jak Miklovské, tak Šimíkovské“* odkázal 300 zl. místnímu kostelu k sloužení každoročně jedné zádušní mše. Fryštackému chrámu taky *„pro zachování světla před velebnou svátostí oltářní“* poukázal dalších 100 zl.

Jelikož, jak je v testamentu uvedeno, *„má nejmilejší dcera (...) Anna Mlynářka (...) otcovským podílem oddělena jest a bude“*, odkázal Šimon Mikl *„své nejmilejší manželce, dokonalé hospodyni a paní“*, jak *„mlejna, tak domu a jinšího hospodářství“*. Nakonec žádal *„nejmilejší manželku a dcerušku mou, aby po smrti na mou duši nezapomněli“*.

Pro potvrzení poslední vůle požádal Šimon Mikl své sousedy, Jiřího Polomíka a Tomáše Matulu, aby *„ze sousedské lásky“* svým podpisem poslední pořízení potvrdili. Tak se také stalo a oba mužové svoji signaturu připojili. Podepsal se i Šimon Mikl, ale ne tak, jak uměl, pouze křížkem.

²²² SOkA Zlín, Archiv městečka Fryštáku, inv. č. 148.

5. ZÁVĚR

„Získal jsem svého času od Františka Fišera od Lípy zajímavou listinu, ve které jsou obsaženy mýtní poplatky za nejružnější věci při mýtě ve Fryštáku.“²²³ Tak Ludvík Jadrníček ve své knize o Fryštáku, začíná kapitolu věnující se výběru mýta. Následuje přepis této „zajímavé listiny“, z níž se dovídáme, že např. „z vozu limonův a pomerančův“ se platil 1 zl., „z jedné každé měrice chmele“ 1 kr., „z každého vola neb bejka zemského“ 2 kr. atd. Po dlouhém výčtu položek však přichází povzdechnutí autora: „Dále jest seznam přerušen. Letopočet bohužel schází“.²²⁴

V archivním fondu městečka Fryštáku nachází se stejná „zajímavá listina“ - „*Vejpis z tabule mejtní při městečku Fryštáku ...*“.²²⁵ Dále pokračuje stejně, jak uvádí Ludvík Jadrníček. Tato však přerušena není a také letopočet neschází. Její dokončení zní: „*Z panství zdejšího lukovského dle starobylého obyčeje jsou povini poloviční mýto dávati a to městečko Slušovice, dědina Klečůvka, Veselá, Březová, Hrobice, Neobuz, Lešná, Všemina, Trnava, Lhotka, Dršková, Kašava, Vlčková.*“ Následuje „*Vytištěno v Brně u Jakuba Marijána Svobody, léta 1726*“ a dále „*Opsal Fr. Fišer ve Fryštáku, léta 1884*“.

Co to má se Šimonem Miklem společného? Na předcházejících stranách jsem se snažil vyličit příběh „neznámého“ muže a jeho prostřednictvím hlouběji poznat historii Fryštáku v první polovině 18. století. Chtěl jsem ukázat, jak žili „obyčejní“ lidé, jaké je trápili starosti, čím se živili, jak bydleli, co si ráno na sebe oblékali atd. V tomto, jistě ne dokonalém a vyčerpávajícím, líčení mi pomáhal právě Šimon Mikl, jemuž bych chtěl touto cestou poděkovat. A jelikož historie není kapitolou uzavřenou, o čemž nás přesvědčil příběh pouhé jedné „*listiny mejtní*“, těším se s Šimonem Miklem na brzkou shledanou, aby díky němu mohla být historie Fryštáku a jeho okolí zase o trochu jasnější.

²²³ JADRNÍČEK, s. 12.

²²⁴ JADRNÍČEK, s. 14.

²²⁵ SOKA Zlín, Archiv městečka Fryštáku.

6. SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ, LITERATURY, INTERNETOVÝCH STRÁNEK A ZDROJE PŘÍLOH

PRAMENY

SokA Zlín, Archiv městečka Fryštáku.

MZA Brno, Matriky farnosti Fryšták.

Vlasta FIALOVÁ, Kronika holešovská 1615 – 1645, Holešov 1940.

František MATĚJEK, Lánové rejstříky Hradištského kraje z let 1669 – 1671, Uherské Hradiště 1984.

LITERATURA

Pavel BĚLINA, Česká města v 18. století a osvícené reformy, Praha 1985.

Alain CORBIN, Na stopě neznámému. Znovunalezený svět Louise – Françoise Pinagota 1798 – 1876, Praha 2006.

Jan DRÁBEK, Dějiny městečka Fryštáku a far, které dříve do Fryštáku náležely, Fryšták 1915.

Richard van DÜLMEN, Kultura a každodenní život v raném novověku (16. – 18. století). Díl 2: Vesnice a město, Praha 2006.

Rudolf HURT, Dějiny Lukova, Lukov 1983.

Ludvík JADRNÍČEK, Městečko Fryšták. Od nejstarších dob až po naše časy. Paměti starých Fryštačanů a jejich rody, Brno 1933.

Pavel KVASNIČKA, Holešovský okres, Vlastivěda moravská, Brno 1929.

Vladimír NEKUDA, Zlínsko, Vlastivěda moravská sv. 64, Brno 1995.

Vít NĚMEC, Nekešové z Landeka na lukovském panství, Fryšták 2006.

Josef PALA, Štípa – mariánské poutní místo, Štípa 2003.

Eduard PECK, Okresní hejtmanství holešovské, Holešov 1892.

Zdeněk POKLUDA, Zámecký areál Lešná. Sídlo rodu Silernů a lukovského panství. Zlín 2004.

Josef VÁLKA, Dějiny Moravy. Díl 2. Morava reformace, renesance a baroka, Brno 1996.

Česlav ZAPLETAL a kol., K památce a ku cti lesa, Fryšták 1998.

Česlav ZAPLETAL a kol., Město Fryšták: 1945 – 1995: Sborník příspěvků o životě Fryštácka v posledním půlstoletí (Volné pokračování knihy L. Jadrníčka Městečko Fryšták), Fryšták 1996.

<http://www.lukov.cz/historie/>

ZDROJE PŘÍLOH

Cestovní atlas – Česká republika, Brno 1998 – obr. 1.

Hostýnské a Vizovické vrchy – Shocart, Zlín 2002 – obr. 2.

<http://mujweb.cz/www/mapy/> - obr. 3, 4, 5.

Česlav ZAPLETAL a kol., Město Fryšták: 1945 – 1995: Sborník příspěvků o životě Fryštácka v posledním půlstoletí (Volné pokračování knihy L. Jadrníčka Městečko Fryšták), Fryšták 1996 – obr. 6, 7, 14.

Ludvík JADRNÍČEK, Městečko Fryšták. Od nejstarších dob až po naše časy. Paměti starých Fryštačanů a jejich rody, Brno 1933 – obr. 8, 10, 11, 15, 16, 19.

Archiv autora – obr. 9.

<http://www.lukov.cz/historie/> - obr. 12, 13.

Vladimír NEKUDA, Zlínsko, Vlastivěda moravská sv. 64, Brno 1995 – obr. 17.

Pavel KVASNIČKA, Holešovský okres, Vlastivěda moravská, Brno 1929 obr. 18.

SokA Zlín, Archiv městečka Fryštáku – obr. 20 – 24.

7. RESUMÉ

Bakalářská práce je zaměřena na historii městečka Fryštáku v první polovině 18. století. Průvodcem po tehdejší době nám je Šimon Mikl – měšťan žijící v letech 1693 – 1762/67.

První část popisuje situaci měst v 17. a 18. století v českých zemích, jejich vyrovnání se s následky třicetileté války a osvěcenské reformy.

V další části se věnuji dějinám, hospodářské a sociální situaci města Fryštáku od první písemné zmínky do konce 18. století.

V poslední části je popisován život Šimona Mikla – purkmistra, rychtáře a měšťana Fryštáku.

The bachelor thesis is focused on the history of a small town Fryšták in the first half of the 18th century. Šimon Mikl is our guide of those days – a bourgeois who lived from 1693 to 1762/67.

The first part describes the situation of towns in the 17th and 18th century in the Czech lands, their settlement with consequences of the Thirty - Years War and Enlightenment reforms.

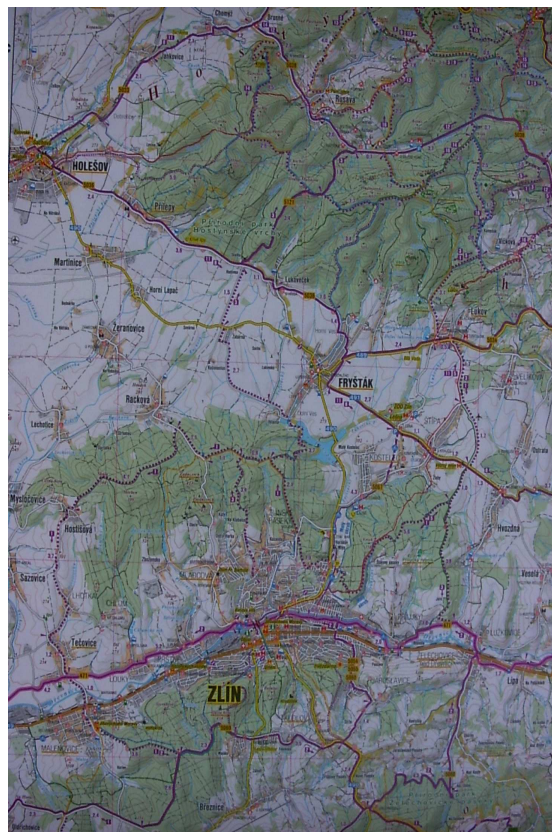
In the other part I devote to the history, the economic and social situation of Fryšták from the first written mention to the end of the 18th century.

In the last part of the bachelor thesis Šimon Mikl's life is described – he was a portreeve, a reeve and a bourgeois of Fryšták.

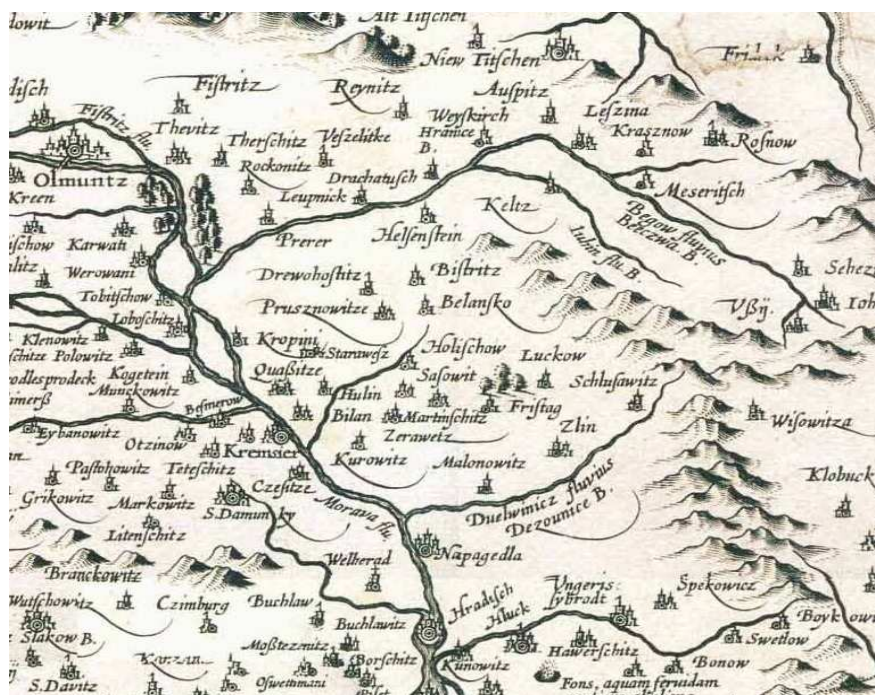
8. PŘÍLOHY

Obr. 1 Fryšták a okolí

Obr. 2 Fryšták a okolí

Obr. 3 Fryšták na Fabriciově mapě Moravy z roku 1569 (vydání z roku 1625).

Obr. 6 Střed města – letecký pohled

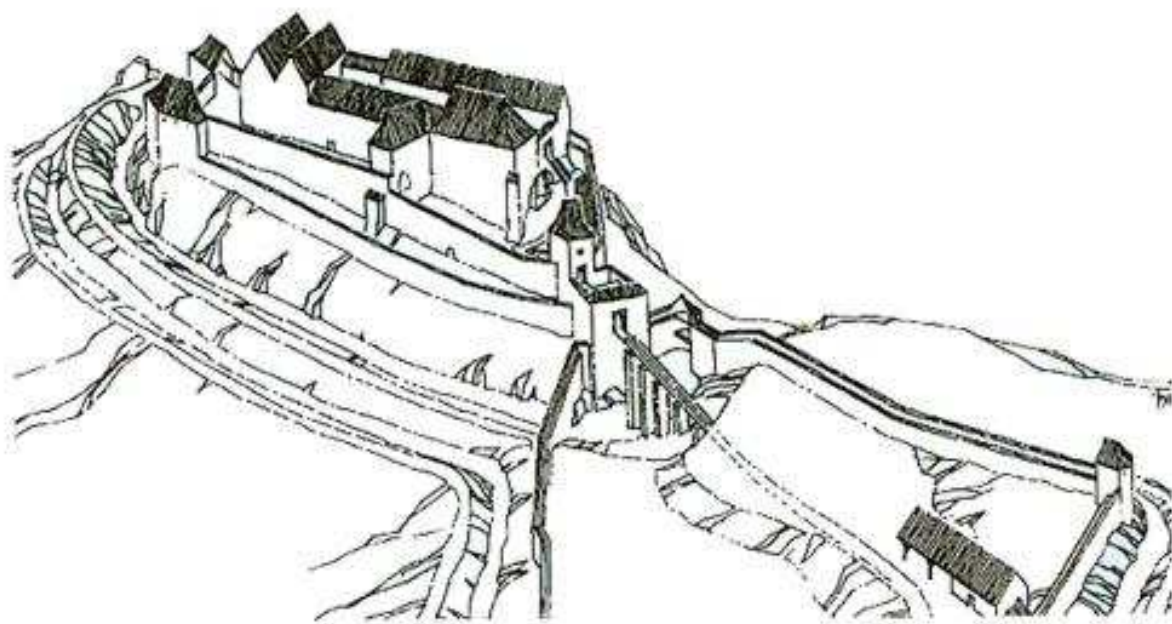
Obr. 7 Dolní Ves, Fryšták a Horní Ves – letecký pohled

Obr. 8 Pohled na západní část fryštského náměstí s radnicí v polovině 18. století, podle představ prof. Ludvíka Jadrníčka. Úplně vlevo pravděpodobně stával dům, ve kterém bydlel Šimon Mikl.

Obr. 9 Pravděpodobné místo, kde stával dům Šimona Mikla. Dnes se zde nachází obchod s pekárnou, vedle budova radnice.

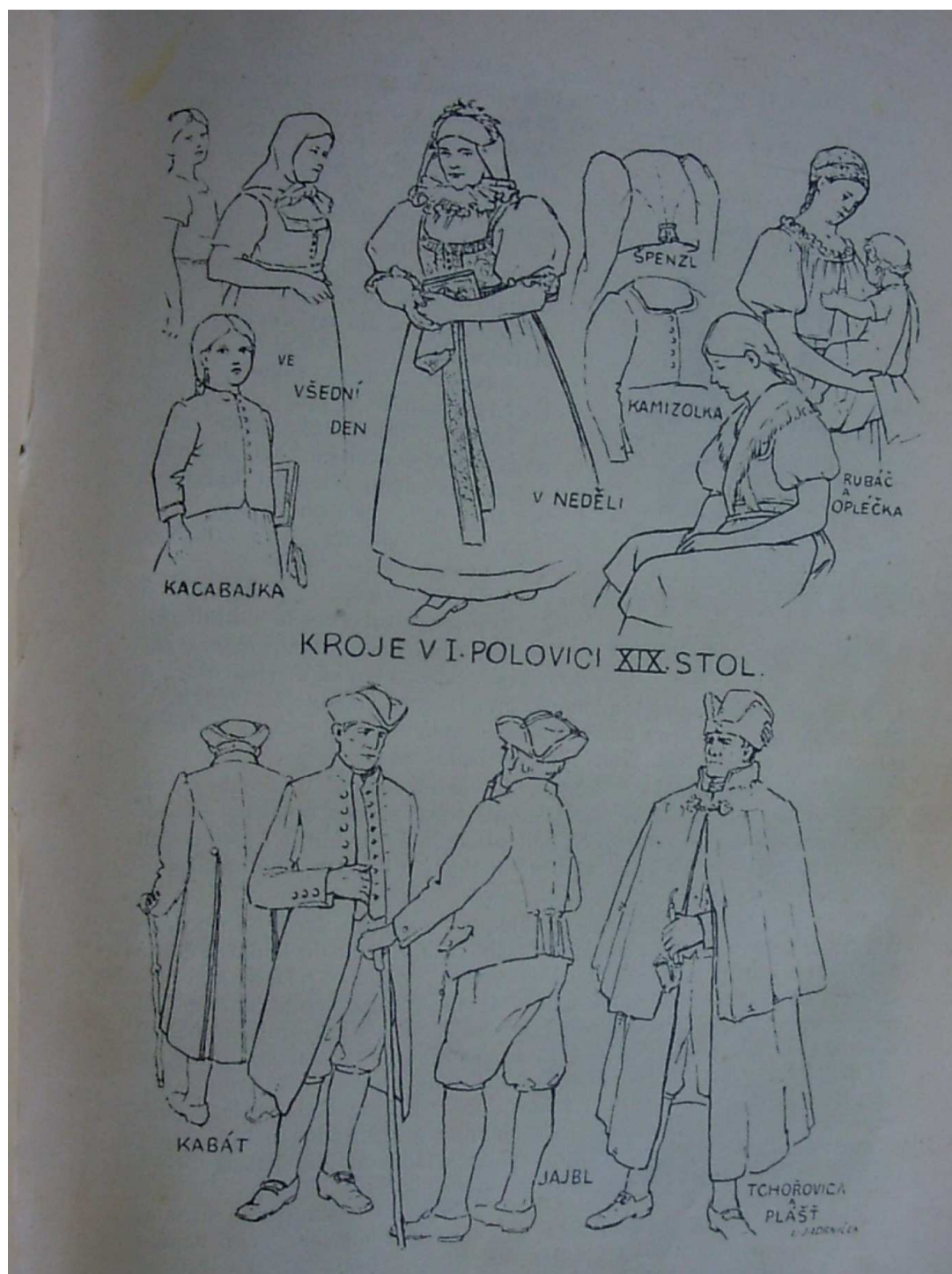
Obr. 12 Podoba hradu Lukova v období třicetileté války.

Obr. 13 Erb rodu Seilern – Aspang

Obr. 14 Znak města Fryštáku

Obr. 15 Fryštacký kroj na kresbě prof. Ludvíka Jadrníčka.

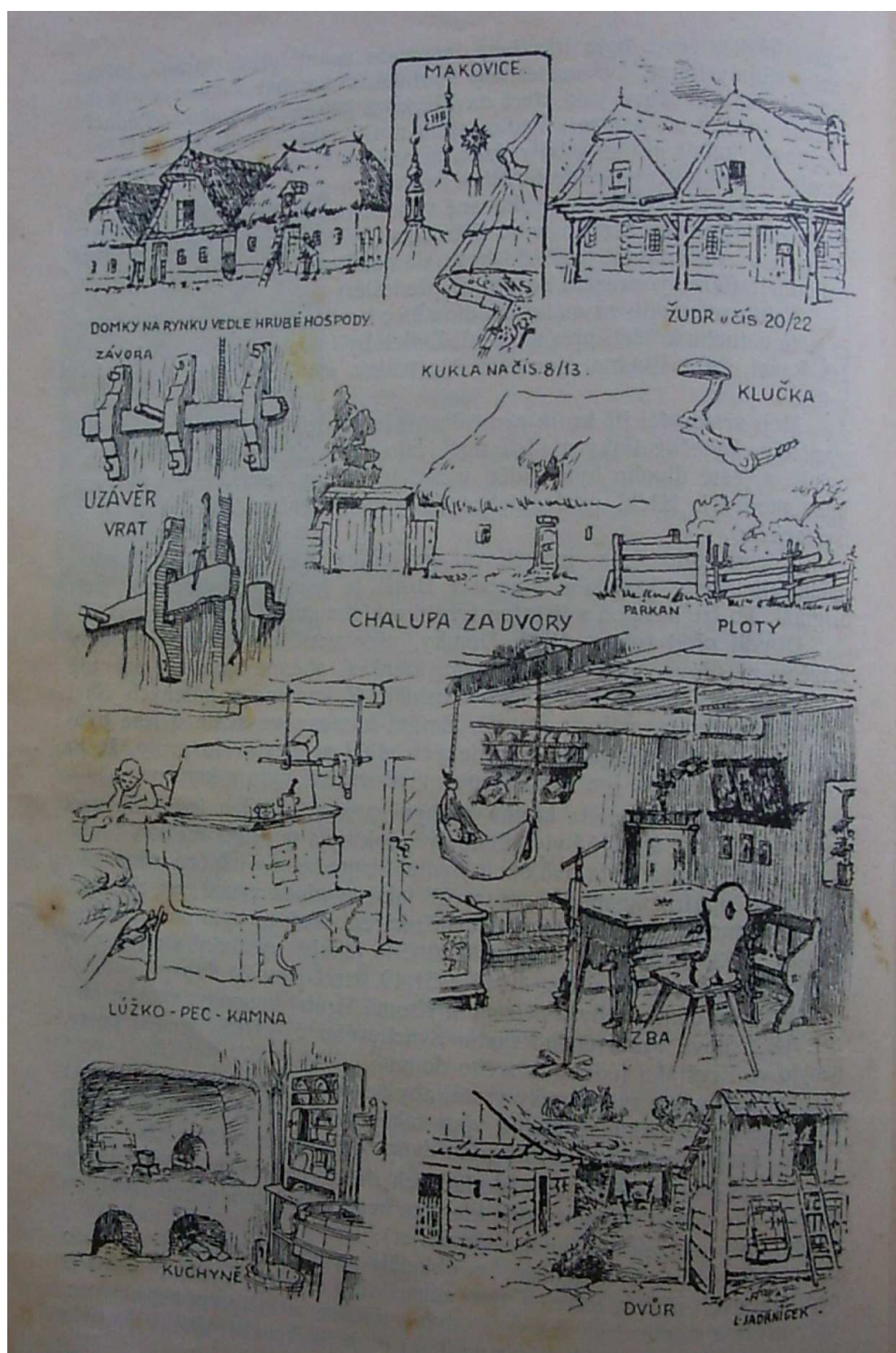
Obr. 16 Starý mužský fryštacký kroj.

Obr. 17 Rekonstrukce fryštackého kroje.

Obr. 18 Pečetě obce a cechů: 1. Rychtářská pečť. 2. Pečeť obce. 3. – 10. Pečetě cechů: (3) Tkalcovský, (4) Mlynářský, (5, 6) Smíšený, (7) Ševcovský, (8) Bednářský, (9) Krejčovský, (10) Řeznický.

Obr. 19 Podoby domů a jejich příslušenství před požárem roku 1841 podle prof. Ludvíka Jadrníčka.

